

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opggericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland " 2.50
Afzonderlijke nummers " 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels " 0.09
" " " 1000 " " 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd «aan de Redactie-Commissie», en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Rionwstraat.

Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij «HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG», NIEUWE MOLSTAAT 20, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen. — Een nieuw jaar. — Een welbesteed leven. — Het recht van bestaan der bedrijfsbelasting in N.-I. — Perskroniek. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — Vreemde Koloniën. — De Arén-palm. — Naamlijst. — Inhoud Tijdschriften. — Passagierslijst.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het li maatschap bedraagt f 1.50 tot f 5. — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Zoals reeds in het vorige nummer werd aangekondigd, verschijnt ons orgaan met het nieuwe jaar in een nieuw kleed. Het spreekwoord: «de kleederen maken den man», is ook wel degelijk op ons blad toepasselijk, want hoe wel inhoud en strekking in hoofdzaak dezelfde zullen blijven, al wordt ook hierbij steeds naar excelsior gestreefd en heeft de redactie-commissie in Jhr. O. van Beresteijn een welkom nieuw medewerker gevonden, de verandering van vorm is toch een verblijdend teken van vooruitgang, dat, naar wij hopen, den lezers van **Het Koloniaal Weekblad** een spoorlag zal zijn om ieder naar vermogen het zijne bij te dragen tot vermeerdering van den bloei onzer vereeniging. Ook aan de enkelen, die te kennen gaven (om welke reden weten wij niet) in 1906 geen lid der Vereeniging meer te willen zijn, wordt dit nummer van ons blad nog toegezonden, in de hoop niet alleen, dat zij op hun besluit zullen terugkomen, maar zelfs, dat zij mede zullen werken om nieuwe leden voor «Oost en West» te winnen.

II. Van de Afdeling Rotterdam:

a. In plaats van mr. D. Fock, thans Minister van Koloniën, koos het bestuur uit zijn midden den heer P. N. Adriani, agent der Ned. Handelsmpij., vroeger als zoodanig in Paramaribo werkzaam, tot **Afdelingsvoorzitter**.

b. Op Donderdag 18 Januari zal Jonkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt een voordracht met lichtbeelden houden over:

de Molukken,

in de Groote Bovenzaal van Tivoli aan den Coolsingel, des avonds om 8 uur.

Leden hebben vrijen toegang met hunne huisgenooten.

III. Van de Afdeling Nijmegen:

Op Vrijdag 12 Januari a.s. des avonds 8 uur in het Nutsgebouw, Broerstraat, voordracht, opge-

maakt door lichtbeelden, van Freule von Schmidt auf Altenstadt over:

Een reis door de Molukken.

Vrije toegang voor de leden met hun gezin.
Kosteloze introductie tot een beperkt getal.
Namens het Bestuur,
De Voorzitter:
K. F. CARPERSZ.

IV. Van de Afdeling Breda en Omstreken:

Op Dinsdag 16 Januari 1906 des avonds ten 8 ure, in de bovenzaal van de Beurs van Breda, ingang St. Janstraat, zal door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt een voordracht met lichtbeelden gehouden worden,

Onderwerp:

Een reis door de Molukken.

Gratis toegang voor de leden met twee huisgenooten.
Entree voor niet-leden f 0.25.

Een nieuw Jaar.

Nog slechts weinige uren, terwijl we dit schrijven, scheiden ons van het oogenblik, waarop het jaar 1905 zal zijn heengegaan en het nieuwe zijne intrede doet. Moge 1906 aan de verwachtingen beantwoorden, die door ons, opgaande in het koloniale leven, worden gekoesterd ten aanzien van de vervulling onzer wenschen, zoo nauw verwant met het welzijn, de welvaart dier landen, aan Neerlands hoede toevertrouwd, toetssteenen voor Neerlands energie en frisschen, kloeken geest, deze eigenschappen zoozeer nodig bij de grootsche, omvangrijke taak, die ons, dank zij de meer verlichte begrippen van onzen tijd ten opzichte van koloniaal beheer, nog wacht in Oost en West.

Bij de intrede van het nieuwe, zij het ons vergund een terugblik te slaan op het oude jaar, begraven nu weldra met zijn lief, met zijn leed, met zijn illusien en de werkelijkheid, die het ons bracht.

«Alles te zaam gevat,» schreven wij bij het einde van 1904, «is de toestand onzer Oost-Indische bezittingen zoodanig, dat hij zeker ernstige zorgen blijft vorderen, doch de stuurlieden van het koloniale schip boezemen vertrouwen in en de goede koers is genomen. Blijft de wind uit het moederland gunstig waaien en nog wat aanwakkeren, terwijl de ernstige stormen van buiten ons ongemoeid laten of geen schade berokkenen, dan zal bij het einde van 1905 met nog grootere gerustheid in de richting van ontwikkeling en herstel van welvaart kunnen worden doorgestuurd.»

De pen, die deze woorden neerschreef, ontviel sedert aan door den dood verstijfde hand, door den dood, die ook in 1905 onze gelederen dunde, leemten achterlatend, ons, hun die van ons gingen ten troost, rasch aangevuld door de steeds veldwinnende koloniale idee.

Want wanneer een terugblik op het afgelopen jaar ons toch stof tot dankbaarheid geeft, niettegenstaande de teleurstelling, die zich van ons meester maakte bij het bekend worden van het officiële werkprogram voor het nieuwe jaar, is zulks zeker niet in de laatste plaats te danken aan de overtuiging, die zich aan ons opdringt,

dat steeds meer het besef in Neerlands volk ontwaakt van den plicht, rustende op ons, als nakomelingen van een energiek en voortvarend geslacht, hetwelk eens heel Euroop' ten voorbeeld strekte, rustende op ons, als heerschers over millioenen en millioenen, die van ons verwachten: leiding en steun om op te gaan den weg tot hooger, zoo lang voor hen gesloten. Dat besef sprak tot ons, helaas! nog niet uit daden, maar uit woorden en geschiften, steeds meerderend in tal, in gloed, aansporend tot de daad, die plichtsvervulling van Neerland eischt, vragend den steun, dien we aan Indië verschuldigd zijn.

Dat besef sprak tot ons ook uit de velen, die in 1905 tot ons kwamen.

Dankbaar stemde het ons, dat de wolken, die, zich over Noord-Oost-Azië ontlastend, dreigend opdoemden aan den politieken gezichtseinder van ons aziatisch rijk, in de nadering der russische armada, voorbij dreven, ons ongemoeid latend.

Dankbaar zijn we voor de boodschap, ons door de jongste Troonrede gebracht en nader bevestigd door het ministeriële woord, dat de zoo dikwerf door ons bepleite scheiding der indische en nederlandsche financiën in niet meer ver-afte toekomst kan worden tegemoet gezien. Geruststellend en bemoedigend was ons daarbij het woord van den minister van koloniën, getuigend van het besef van dezen raadsman der Kroon, dat door zulke eventueele scheiding niets afgaat van den plicht van het moederland om, waar noodig, aan Indië de behulpzame hand te bieden, aan dat Indië, waaraan ons volk zooveel is verplicht, en zooveel is verschuldigd door de tekortkomingen van voorheen.

Die tekortkomingen spiegelden zich niet alleen af in het gebrek aan voorzorg ten opzichte van de steeds aangroeiende bevolking van het hoofdeiland Java, steeds aangezet en aan dezelfde tafel, gevoed door een vruchtbaren en dankbaren bodem, die maar immer gevend en weder gevend zonder, naar evenredigheid te ontvangen, onuitputtelijk scheen, totdat de eisch tot herstel van het gedane onrecht die illusie kwam verstoren. Die tekortkomingen spraken tot ons uit den toestand, waarin een groot, het grootste deel van ons koloniaal bezit in Azië verkeerde: uitgestrekte landen, door natuur rijk begiftigd, door onverschilligheid of gebrek aan frisschen durf om een moeilijke taak te aanvaarden, den pas afgesneden tot den weg der ontwikkeling.

Die tekortkomingen stellen ons voor een reuzentaak, twijfel zaiend aan «wat 'n kleine natie vermag» in de harten der kleinmoedigen, afschrikkend de kleinzieligen, uit kwalijk begrepen eigenbelang bevreesd voor d'eigen beurs, niet wetend meer waardoor die werd gevuld, niet besefvend hoe die moet blijven gevuld.

Die twijfel kan onzes inziens zonder eenige grootspraak een beleediging genoemd worden aan de nagedachtenis van het «kleine hollandsche volk» van voorheen, is zeker een miskennis van de waarde van den thans, trots geringe belangstelling en medewerking van het Nederlandsche volk, reeds in Indië verrichten kolonialen arbeid.

Moge het ons gegeven zijn bij te dragen tot opheffing van dien twijfel en vrees, want het is nu op het einde van 1905 nog een reuzentaak die ons wacht, voor welke vervulling het eendrachtig optreden van heel 'n klein volk een vereischte is, maar dan ook succes belooft.

Reeds werd in Indië ten deele de hand aan den ploeg geslagen. Nog houdt helaas het pleit in Atjeh aan, waar 1905 ons menigen tegenvaller bracht, maar in Borneo, op Celebes, Ceram, Timor en in Midden-Sumatra zullen, naar het zich laat aanzien, geordende toestanden in de plaats treden van inlandsche willekeur en anarchie, in den slechtsten zin van het woord. Wij begrijpen de ontzetting, het medelijden van hen, die de gevallen betreuren, als slachtoffers der nieuwe politiek, maar wij kunnen niet medegaan met hen, die deze politiek afkeuren om de daaraan eventueel inherente gevolgen, hoe bedroevend ook op zich zelve. Want wij erkennen de mogelijkheid, dat strijd noodzakelijk is om het goede te bereiken, erkennen de waarschijnlijkheid, dat, waar die mogelijkheid zich thans voordoet, deze, bij langere bestending van bestaande toestanden, tot zekerheid worden zal. En over de graven der gevallen, richt zich onze blik op de toekomst dier volkeren, geopend nu voor hen en door ons te effenen.

Geruststellend is ten aanzien van de grootsche taak, die voor Nederland in Indië is weggelegd, de in 1905 gebleken continuïteit in het koloniaal beleid, onbeïnvloed door partij-politiek, zij het ook, dat deze nog persoonswisseling noodig maakt, welke evenwel, — het mag dankbaar worden erkend — voor Indië nog steeds de beste verwachtingen doet blijven koesteren. Moge de daad van minister Idenburg van 1904 echter spoedig door eene daad van zijn opvolger, Mr. Fock worden gevolgd.

Weinig werd in het afgelopen jaar aan de economische opbeuring van Indië gearbeid. Toch stemmen sommige teekenen, de vermeerderde opbrengst der in- en uitvoerrechten, de hogere ontvangsten van vele der tram- en spoorwegen op Java, de grootere uitvoer van tal van producten der landbouw-nijverheid op Java tot eenige tevredenheid, doch wekken tevens nog meer op tot aansporing om aan zulk een vruchtbaren grond de middelen ter verdere ontwikkeling niet te onthouden.

Dankbaar stemden ons de plannen van den Minister tot verbetering en uitbreiding van het volksonderwijs op Java. Een belangrijke stap zal hierdoor op den weg der opheffing van Java worden gezet, maar wij kunnen niet ontkennen, dat de, tengevolge van den financieelen toestand der kolonie, aan deze materie in het algemeen bij het werkprogramma voor het nieuwe jaar geschonken, weinige aandacht, ons de toekomst niet zonder zorg doet te gemoet zien.

Moge 1906 al meer en meer het besef doen geven en algemeen vestigen, dat ten deze *handelen* en *spedig handelen* urgent is, in het eigen belang van het moederland, dat in de koloniale welvaart zich het rustig bezit dier landen verzekert, waar nog steeds tal van moederlandsche belangen met de welvaart nauw verbonden zijn en voor tal van moederlandsche belangen nog plaats over is om vruchtdragend mede te werken tot ontwikkeling.

Moge 1906 ons het teeken bieden, dat met kracht eindelijk de taak wordt aanvaard die ons in Indië wacht. Decentralisatie, in 1905 aangevangen van onder op, door de voorgestelde financiële scheiding van boven af voort te zetten, de economische, maatschappelijke en industriële ontwikkeling der inlandsche bevolking ontwikkeling der koloniale hulpbronnen — het is een taak, in weinige woorden geschetst, die kracht vereischt, en geld, en waartoe, waar mogelijk, aan het particuliere initiatief den weg moet worden geëffend, om bij te dragen tot een spoedig succes. **De tijd dringt!** —

Wat onze West-Indische bezittingen aangaat, schijnt voor Suriname de weder-opleving der cacao-cultuur binnen het bereik der mogelijkheid te liggen, terwijl voor de in te stellen baco-cultuur de door den minister aan de Eerste Kamer in uitzicht gestelde mogelijkheid, dat een krachtig lichaam als de Nederlandsche Handelsmaatschappij zich voor maatregelen van debiet zal interesseeren, ons goede hoop geeft voor het welslagen dezer export-cultuur in de kolonie.

De spoorwegaanleg vorderde in 1905 goed en voldeed aan de verwachtingen, terwijl de exploitatie van het gereede gedeelte der lijn tot meer dan bevredigende uitkomsten leidde.

De nieuw opgetreden gouverneur dezer kolonie

levert in zijn persoonlijkheid de waarborgen op, dat ook in 1906 zal worden voortgegaan op den weg, die deze kolonie uit haar tijdelijk verval zal opbeuren.

Wat Curacao betreft, moge het nieuwe jaar der kolonie een vruchtbare samenwerking bieden tusschen Bestuur en Raad, opdat het incident, dat zich in de eerste dagen van November in deze kolonie afspeelde, zoo spoedig mogelijk aan de vergetelheid worde prijs gegeven.

De, naar het ons voorkomt, verkregen betere verstandhouding met het bestuur van Venezuela zal der kolonie in 1906 waarschijnlijk zeer ten goede komen.

Een overvloedig regenjaar, met daaraanvoorafgaande flinke vorderingen in den dam-aanleg zij den Curaçaonaars voor het nieuwe jaar toegewenscht.

Een welbesteed leven.

X.

Waar wij in voorgaande hoofdstukken eenige grepen hebben gedaan uit het rusteloos werkzame leven van den afgestorvene op zoo verschillend gebied, zoo moesten natuurlijk toch nog verscheidene onderwerpen onbesproken blijven.

Het zij ons vergund thans hiervan nog eens een kort overzicht te geven om een denkbeeld te verkrijgen van het vele, dat door kolonel van Zuylen, in de laatste kwart eeuw werd verricht:

Wanneer wij nu b.v. van de *Berner Conventie* en de wenschelijkheid en mogelijkheid, dat Nederland zich daarbij aansluit, hooren gewagen, dan denken wij aan den *lijver*, die hem, eerst als medewerkend lid en later als erevoorzitter der „Association littéraire et artistique“, reeds jaren geleden, bezield, om propaganda te maken voor dezen, z. i. door recht en rechtvaardigheid geboden stap, die men hier eerst thans geneigd schijnt te doen.

De aansluiting bij België, waartoe overigens, zoo als de *Temps* uiteenzette, hier te lande weinig animo werd opgemerkt, maar door de interviews in de *Petit Bleu* een actueel onderwerp werd, vond in van Zuylen een warm voorstander, zooals bleek uit hetgeen hij in de Algemeene Vergadering van het Nederl. Verbond in 1892 te Gent met zooveel welsprekendheid betoogde, waarvan onlangs de heer *Dhonnex* in een dier interviews ook gewaagde. Hoewel, in dienst zijnde, soldaat in zijn hart, trok hem toch het vredenkenbeeld machtig aan en achtte hij dit voor een klein land als het onze het beste verzekerd door de weerbaarheid der gansche natie en aansluiting bij het broedervolk, klein als wij, maar, met ons vereend, een factor, waarmede door eventuele hebzuchtigen terdege rekening zou moeten worden gehouden.

Toen in December 1898 het wetsontwerp de Tweede Kamer bereikte, waarbij de aanleg van een buitenhaven, door den staat als toegang tot de geprojecteerde *visschershaven* voor *Scheveningen* werd bepaald, zagen we in Januari d. a. v. den ingenieur van Zuylen de pen ter hand nemen, om den aanleg van een goede loggerhaven te bepleiten:

„In mijn request aan den gemeenteraad van 's-Gravenhage“, schreef hij o. a. in eene door gebroeders Langenhuijzen uitgegeven brochure, „in de November-vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs en op vele andere plaatsen vroeger en later, heb ik tal van argumenten aangevoerd, om te bewijzen, dat een welbegrepen staatsbelang het bouwen eener voor loggers en stoomvisschersschepen geschikte haven te Scheveningen vordert.

„Ik acht mij echter gedrongen hier nogmaals er op te wijzen, dat de ontworpen bommenhaven, al zou ze, tegen de verwachting van velen in, een voor bommen bruikbare laad-, los- en bergplaats zijn, toch nog is af te keuren, omdat ze het kunstmatig in stand houden van voor den tegenwoordigen tijd weinig geschikte visschersvaartuigen zou bevorderen, hetgeen in strijd is met het algemeen belang en slechts kan dienen om een in ons land bij uitstek te huis behoorende tak van nijverheid te houden in den staat van achterlijkheid, waarin hij verkeert.“

En ten slotte de opmerking:

„Niet echter door den aanleg eener bommenhaven, die zelfs als ze volkomen aan alle nautische eischen voldeed, slechts de plaatselijke belangen zou dienen, en dan nog alleen in den eersten tijd, zou het doel worden bereikt, dat sedert zoovele jaren is nagestreefd. Niet daardoor wordt de nederlandsche visscheij in staat gesteld, om concurrerend op te treden met die in het buitenland en haar aandeel te krijgen in den grooten rijkdom der zee.

Dit kan wel geschieden door den aanleg eener diepere haven, door den bouw van een *loggershaven*, waarin zeker ook de bommen ten allen tijde plaats vinden, maar die tevens geheel is berekend op de eischen van den tegenwoordigen toestand der *Groot-Zeevisscherij* en die Scheveningen zal doen wedijveren met de het best ingerichte visscherijplaatsen van Europa!“

De zee! Hij had er op zijne verschillende reizen naar en van Indië en in den indischen archipel zóó dikwijls van nabij kennis mee gemaakt, dat hij zich een juist denkbeeld kon vormen van de gevaren, waaraan de zeeman in zijn nuttig, arbeidzaam en moeilijk leven is blootgesteld.

In Juni 1889 als onder-voorzitter der Commissie, die zich had gevormd voor de deelneming van Nederland aan de internationale tentoonstelling te Parijs vertoovend, werd daar het 4e *Congrès de Sawetage* gehouden, en het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, ter bijwoning uitgenodigd, droeg aan het lid van Zuylen zijne vertegenwoordiging op.

Van het verhandelde op dit Congres en andere op dit

gebied gehouden conferentiën in het buitenland, vinden wij een interessant verslag, door Kolonel van Zuylen gegeven, op het van 1 tot en met 4 September 1890 hier te lande gehouden Congres voor Nijverheidshygiëne en Reddingswezen.

Doel en strekking van deze voordracht vinden wij in de volgende opwekkende slotwoorden:

„Ik eindig hier mijne mededeelingen, niet omdat de stof uitgeput is, maar omdat het slechts mijn doel was, door een kort woord uwe belangstelling op te wekken, zoowel voor het groote vraagstuk der bestrijding van de oorzaken der steeds toenemende aanvaringen, als voor de verbeteringen, die in den reddingsdienst ten onzent nog te brengen zullen zijn. De heeren Guyot en de Bruijne deden dit reeds op krachtige en verdienstelijke wijze in de bijeenkomst der 3e Sectie; ook zij wezen als leering op hetgeen in andere landen geschiedt.

„Voor de verbeteringen, die wij in ons reddingswezen nog zullen kunnen aanbrenge, zal echter in de eerste plaats geld noodig zijn, en al kunnen wij bij de Regeering om hooger subsidie en wellicht ook om nog andere hulp aankloppen, dan kunnen toch ook particuliere krachten nog veel meer doen, dan thans geschiedt voor dit zoo bij uitstek nationale liefdeswerk.

Op lijsten, die ons worden aangeboden tot leniging van rampen, die hebben plaats gehad, zijn wij meestal dadelijk klaar te teekenen. Waar het zeerampen betreft, moeten wij echter, wil het nut hebben, onze penning vooruit offeren voor de onheilen der toekomst!“

Steeds stond hij klaar om te trachten misstanden weg te nemen, de zwakkeren in onze maatschappij te steunen, de hulpbehoevenden met raad en daad bij te staan. Talloos waren dan ook de gevallen, waarbij men zijn helder oordeel en zijne krachtige, tactvolle medewerking kwam inroepen, wetende hoe hij zich geheel kon verplaatsen in eens anders toestand, hoe hij kon meedelen en voelen met anderen, en er zich een eer en geluk in stellen om met al zijn vermogens te helpen. Zoo treffend juist werd dit aan zijne groeve geschetst door den heer Joh. Schmidt, algemeen secretaris der Vereeniging tot veredeling van het Ambacht, die, in herinnering brengende, hoe Kolonel van Zuylen in 1896 zitting nam als afgevaardigde van de Mij. van Bouwkunst, in het hoofdbestuur dezer vereeniging, zeide: ons werkprogramma was zijn ideaal; onder de mannen, die in onzen tijd den werkman vooruit willen helpen, stond hij in de eerste rij. De wapenspreuk, geschreven op het heldenkruis, dat zijn borst versierde: voor moed, beleid en trouw, heeft hij ook in het maatschappelijke leven tot beginsel gekozen. Hij toonde in alles moed van overtuiging, beleid om het zich voorgestelde doel te bereiken en te bevorderen, trouw aan het door hem gegeven woord.

Dat meevoelen voor anderen en met zijn tijd meegaan, heeft hem ook altijd jeugdig van hoofd en hart gehouden, eigenschappen, die zich niet alleen in zijne handelingen, maar ook in zijne gestalte en zijne gelaatstrekken weerspiegelden. Bij zijn doodsbericht zijn leeftijd lezende, verwonderde het menigeen, dat hij reeds 68 jaren telde, men schatte den zoo krachtigen, opgewekten man minstens 10 jaren jonger.

Hij was dan ook vol levenslust en voelde zich gelukkig, zooals hij dikwijls uit de volheid van zijn hart blijmoedig bekende. Het eenige, dat aan zijn levensgeluk ontbroken heeft, is het bezit van kinderen, doch hij heeft zich in dit gemis weten te troosten, door zich steeds met de zorg voor andermans kinderen, die hieraan behoeften hadden, te belasten, steeds had hij jeugd om zich heen. Ook door herhaalde reizen en verblijven in vreemde landen wist hij zich naar lichaam en geest frisch te houden; bijna in alle oorden der wereld had hij zich vrienden verworven, en vooral in Parijs, waar hij jaarlijks eenige weken, soms maanden, placht door te brengen, waarlijk niet alleen tot verpoizing.

Zoo spraken wij hiervoren o.a. van zijn medewerking tot de deelname van Nederland aan de internationale tentoonstelling te Parijs in 1889.

Toen de Nederlandsche regeering niet gezind bleek te zijn officieelen steun te verleen door toekenning van een subsidie voor de vertegenwoordiging van Nederland aldaar, stelde zich ten onzent eene commissie samen, die den 1en Juni 1888 eene circulaire verspreidde, om medewerking te erlangen voor haar pogen om Nederland en zijne koloniën op waardige wijze vertegenwoordigd te zien.

De circulaire was o.a. ook door den heer van Zuylen als onder-voorzitter geteekend en de resultaten er mee bereikt, waren voldoende bevredigend om de voorgenomen taak tot een goed einde te brengen.

Het verslag der Commissie werd in 1890 door de firma Enschedé te Haarlem uitgegeven, en levert ook nu nog, een hoogst belangrijke stof tot lezing.

Typisch is bij voorbeeld het volgende staaltje:

Zooals men weet waren ook de koloniën te Parijs vertegenwoordigd en de javaansche kampong, tot welke opstelling kolonel van Zuylen, hoewel geen deel uitmakende van de speciale commissie voor de koloniën, in menig opzicht van goeden raad diende, was er bepaaldelijk een der *clous*.

De kampong zou er komen, niet door medewerking van velen, maar door het initiatief van twee heeren: van der Vliet en Vreiwald, die de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming op zich namen tegenover den concessionaris.

Toen moest er nog 'n koloniaal paviljoen komen. Circulaires werden gezonden aan ongeveer 750 personen.

„Bovendien,“ lezen we in het verslag, „werd aan een vijf en twintigtal personen, die de hoogste regeeringsbetrekkingen in Indië bekleed hadden of ministers van koloniën geweest waren, ter begeleiding van deze circulaire een schrijven gericht, dat beantwoord werd door slechts zes der geadresseerden, waarvan vier meldden:

zich van deelneming te moeten onthouden, en twee te samen vijf en dertig gulden bijdroegen." Teekenend!

Ter wille van Nederl. Indië was geen arbeid of opoffering van Zuylen te veel.

Wanneer we nu hierbij nog eens memoreeren, hoe hij zich de laatste jaren ook in het bijzonder voor de Panama-kanaal-quaestie interesseerde en op het Maritiem Congres te Lissabon in 1904 eene motie wist te doen aannemen ten voordeele van het à-niveau-plan van dit kanaal, dan meenen wij nog slechts een zeer onvolledig overzicht te hebben kunnen geven, van wat deze man op algemeen gebied heeft gedacht en tot stand weten te brengen. (Wordt vervolgd.)

Het Recht van Bestaan der Bedrijfsbelasting in Nederlandsch-Indië. (Vervolg.)

Men bedenke, dat de karren en prauwenbezitters voor een vast bedrag, waarin eerst na eene reeks van jaren door bijzondere reden verandering wordt gebracht, plegen te worden aangeslagen, volgens een plaatselijk "tarief" van uiteenloopende bedragen, alnaar mate men heeft: eene kleine of groote, vracht- of veld-kar, met gewone of massieve wielen, getrokken door één of twee runderen, door runderen of karbouwen; voorts voor de prauwen van f 2, 2.50, 3, 4, 7, al naar mate men heeft volgens de terminologie van de Noordkust van Oost-Java: een *alis-alis*, *tjomprenj*, *idjo*, *tjoenia*, *tjemplon*, *djaten bese*, *sekotjen*, *djoekoeng*, *tambangan*; dat dit "tarief" bij de elkaar opvolgende commissies voor de belasting-aanslag als richtsnoer dient, bijna kracht van "adat" heeft, en hiervan door het dessahoofd allerminst kan of zal worden afgeweken, teneinde door opdrijving van de belasting zijn collecteloon te verhoogen; voorts moet men in het oog houden, dat een dessahoofd, die zoodanige opdrijving zou willen beproeven, ten aanzien van andere bedrijfsbelasting-schuldigen, een zeer gevaarlijk spel zou spelen, daar hij immers gecontroleerd wordt, zoowel door de commissie, als door de voor den aanslag opgekomen belastingplichtigen, die als er iets van zou blijken, hem dit zeer kwalijk zouden nemen! De dessahoofden zijn volstrekt niet allen engelen, maar zelfs de slechtsten onder hen zijn in den regel niet zóó dom en onhandig, om van hun eigenbaat op zulk eene opvallende, plumpe wijze blijf te geven; tot bevrediging hunner hebzucht staan hun meer winstgevend, minder gevaarlijke en in het oog loopende wegen en practijken ten dienste. Ik zeg dit alleen, in tegenspraak tot des praeadviseurs woorden op pag. 40: "daarbij komt nog, dat de dessahoofden, 8 pct. collecteloon genietende van de door hen geïnde belastingen, belang hebben bij de opdrijving." Die usantiëele aanslagen van b.v. karren in streken met vele suikerfabrieken, zooals van de residentie Soerabaja, de afdelingen Djombang, Modjokerto en Sidboardjo, van f 3 en f 4 per kar, zijn ook bij het gewestelijk bestuur bekend, en langs verschillende wegen, om uiteenloopende redenen, bekend geworden. Wordt er verandering in gebracht, dan begrijpt men wel, dat eene verhooging of verlaging van f 0.50 niet één karveerder zal kunnen treffen — uitgezonderd natuurlijk als het geldt een individuele zaak: sterfte van een trekdiër of het door beschadiging gedurende eenige maanden buiten gebruik geraken der kar, e. d., — maar alle belastingsschuldigen zijn collega's uit dezelfde dessa, uit eenzelfde district of controle-afdeeling, zij zullen dus dezelfde wijziging in den aanslag ondergaan.

Zou men nu bij afschaffing der rijtuigenbelasting als zoodanig niet ten dezen aanzien denzelfden weg kunnen bewandelen, als bij de karren? En zoo noodig door de betrokken Residenten voor hun gewest of den Directeur van B. B. voor geheel Java normen laten stellen, in den vorm van laagste en hoogste grensaanslagen, waarbinnen der afzonderlijke commissies, al naar gelang van plaatselijke omstandigheden, speelruimte zij gelaten? Wat is er tegen, om het beroep van rijtuigverhuurder, om de uit rijtuigverhuur gemaakte verdienste op te nemen in het kader van de principieel zoo gezonde bedrijfsbelasting, al mogen er ook nog technische fouten aan kleven? Door deze belasting, waaraan wel meer dan een vijftigtal "beroepen, bedrijven, neringen, hanteeringen en trafieken" onderworpen zijn, kan heel goed dat van rijtuigverhuurders evenzeer getroffen worden; en het zou in ééne moeite door kunnen gaan, om hen voor de commissie van den aanslag voor de bedrijfsbelasting te doen verschijnen, teneinde hen aan te slaan; men zou daarbij ook billijker kunnen te werk gaan, dan bij de bestaande regeling, die slechts voor geheel Java één vast en onwrikbaar bedrag kent, rekening houdende noch met de afwijkende toestanden van de gewesten en afdeelingen, noch met de uiteenloopende individuele gesteldheid der verhuurders in ééne afdeeling of district; de één maakt per jaar eene netto winst van f 200, de andere van slechts f 75, toch moeten zij f 12 elk betalen in de rijtuige, in plaats van b.v. f 10 en f 6 in de veel meer rationeële bedrijfsbelasting. Men heeft voorts nog bij den tegenwoordigen toestand het feit, dat iemand, als bezitter van een voertuig die rijtuigbelasting opbrengt, bovendien bedrijfsbelasting moet betalen over de daarmee gemaakte winst, terwijl ook de koetsier — die zeer vaak niet de eigenaar is — nog door deze laatste belasting getroffen wordt.

Indien op de aanbevolene wijze werd te werk gegaan, zou men, bij de in de regeling der bedrijfsbelasting aan te brengen wijziging, rekening kunnen houden met den eisch, om die vervoermiddelen te land en te water niet door eenen afzonderlijken aanslag te treffen, welke intrinsiek bij een bedrijf behooren, dat opzichzelf reeds is getroffen. Zoo b.v. de bij een kalkbranderij behorende karren, mits uitsluitend gebezigd voor transport van

steen en kalk; het aan een waschaas behoorend rijtuig, mits uitsluitend gebezigd voor het afhalen en terugbrengen der wasch, e. d. Dit vordert de billijkheid en is ook eenvoudiger, voorkomt noodeloze moeite en omslachtige bemoeienissen.

Ik zou echter nog een stap verder willen gaan en ook de rundslachtbelasting, als zoodanig wel te verstaan, afschaffen. Ook al weer op grond van bijna dezelfde overwegingen, als voor de zoevene genoemde rijtuigenbelasting geldende. Wat en hoe is hierbij het geval? Vóór het jaar 1899 bestond de z.g. "rundslachtpacht", welke, gedurende de 6 laatste jaren vóór hare afschaffing, f 887000 gemiddeld 'sjaars opleverde. Deze werd terecht afgeschaft en vervangen door eene slachtbelasting, die 1 Januari 1899 in werking is getreden. De toestand is nu zóó, dat voor elk rund of karbouw f 3, paard of veulen f 4, varken f 1.50, als het geslacht wordt, aan het dessahoofd of een ander met de inning belasten beambte moet worden betaald. Al weder één kort besluit, misschien slechts één penne-streek van de Indische regeering, en deze rundslachtbelasting behoort tot het verledene. Daar nu van het totaal aantal geslachte dieren verreweg het meeren-deel door slachters worden gedood, ziet men, dat er geen ernstig bezwaar tegen te berde gebracht kan worden, om de dieren, die bij gelegenheid van gewichtige familie-feiten, bij feestelijke gelegenheden, als uitzondering voor de betrokkenen worden gedood door of voor dezen, geheel vrij te stellen van deze rundslachtbelasting; dat zou eene winstderiving opleveren van ongeveer 1¼ miljoen gulden; daar staat echter tegenover, dat men in de bedrijfsbelasting veel hooger zal kunnen aanslaan de slachters van beroep, die thans toch reeds door een usantiëele eenheidsaanslag overeenkomstig het aantal geslachte dieren, blijkt de rundslachtbelastingregisters, worden getroffen in de bedrijfsbelasting; bv. 400 geslachte runderen, waarvoor de slachter f 1200 aan slachtbelasting betaalt, leveren à f 0.20 op het bedrag van f 80 aan bedrijfsbelasting. Ware het nu niet veel rationeeler, om bv. voor elke diersoort, met uitzondering van paarden, eveneens zooals thans reeds geiten, schapen en pluimvee terecht vallen buiten de slachtbelasting, grensaanslagcijfers te geven, waarbinnen der plaatselijke commissie voor den aanslag in de bedrijfsbelasting speelruimte zij gelaten, opdat zij met verscheidene factoren rekening houdende, eene zoo billijk mogelijke aanslag kunne doen, in plaats van de onveranderlijke cijfers, thans bij algemeene verordening vastgesteld?

Ter beoordeeling der weldadige gevolgen aan deze voorgestelde regeling verbonden, geef ik het hieronder-volgend vergelijkend schema:

Bestaande toestand.		Bedrijfsbelasting der Inlanders.	
		1902	1903
Aantal aangeslagen voor eene jaarlijksche geschatte inkomst van:			
minder dan f 50		554758	568066
f 50—f 100		296753	266717
f 100—f 500		156014	137261
meer dan f 500		7775	6556
totaal der aangeslagenen		1015300	978600
totaal der opbrengst		f 1604256	f 1516875

Ditzelfde schema levert op voor:			
Chineezen		Andere vreemde oosterlingen.	
1902	1903	1902	1903
407	605	42	17
8130	8796	1018	1033
42043	41525	2845	2889
12692	12083	878	818
63273	63009	4803	4756
f 683797	f 662536	f 40776	f 39552

Bijeen genomen geeft dit eene totale opbrengst voor:

1902 van f 2328829	
1903 " f 2218964	
raming 1906 f 2289000 voor Java	
f 960000 " de Buitenbezittingen.	

De rijtuigenbelasting leverde op in:

1902 f 303880	de raming voor 1906 is f 317000.
1903 f 307728	

Rundslachtbelasting.			
1902		1903	
slacht-briefjes	opbrengst	slacht-briefjes	opbrengst
runderen en buffels	612766	1838300	568062
paarden en veulens	4766	19064	4756
varkens	83527	125290	82251
		1972654	1846568

raming voor 1906 f 1911000.			
Opbrengst		Raming	
1902		1903	
bedrijfsbelasting van Inlanders:	f 1,604,256	f 1,516,876	—
" Chineezen:	683,797	662,536	—
van Vreemde Oosterl.	40,776	39,552	—
Totaal	2,328,829	2,218,964	2,289,000
Rijtuigenbelast:	303,880	307,728	317,000
rundslacht " :	1,972,654	1,846,568	1,911,000
	f 4,605,363	f 4,373,260	f 4,517,000

Voorgestelde regeling met het jaar 1903 als voorbeeld. Totaal bedrijfsbelasting: f 2,218,964

verminderd met:	
het geschatte bedrag der aanslagen van minder dan f 50 'sjaars	
van Inlanders:	± f 426,000
van Chineezen en Vreemde Oosterlingen	± f 420
totaal	f 426,420
blijft	f 1,792,964

te verhoogen met het acres door invoering der progressie:

Inlanders:	
3 pct. beginnende bij inkomen van f 300 'sjaars. (f 500 gemiddeld).	
30000 × f 5 = f 150,000 (10 × $\frac{3}{2}$ - 10)	
Vreemde Oosterlingen:	
5 pct. beginnende bij inkomen van f 500 (f 1000 gemiddeld)	
12,900 × f 10 = f 129,000	f 279,000
	f 2,071,964

te vermeerderen met de rijtuigenbelasting, welke bedrag zal zijn gedaald tot: . . . ± 250,000 (althans met eene belangrijke daling in het begin moet rekening worden gehouden). te vermeerderen met het eveneens gedaalde bedrag der rundslacht belasting. 1,500,000

totaal f 3,821,964

nadeelig verschil met f 4,373,260 551,296
Het verschil der eindcijfers in beide gevallen is aanzienlijk, gaat een half miljoen gulden te boven. Maar bij eene grootere progressie b. v. voor inlanders van 2, 3, 4 pct., bij vreemde oosterlingen van 4, 5, 6 pct. met een inkomen van f 100—500 als middengroep voor de eersten, van f 200—1000 voor de laatsten, zou dit verschil aanmerkelijk kleiner worden; daarbij is er gerekend op een vermindering met f 400,000 van de inkomsten uit rijtuigen en slachtbelasting na hunne conversie in bedrijfsbelasting, wat eerder te groot, dan te klein is.

Maar afgescheiden hiervan, wat zou er door zulke eene regeling worden bereikt? Veel goeds:

1°. Ontheffing voor meer dan een half miljoen inlanders van de bedrijfsbelasting van minder dan f 1.

2°. Groote verlichting van de werkzaamheden van dessabestuur, inlandsche ambtenaren, hunne Europeesche collega's en hun personeel, ondercollecteurs, ontvangers, assistent-Residenten, zelfs Residenten door:

a. vrijstelling van bedrijfsbelasting over inkomen van minder dan f 50 'sjaars;

b. het afschaffen der rijtuigen- en slachtbelasting, en de daardoor getroffen voor het meerendeel aan te slaan in de bedrijfsbelasting.

3°. verlichting van een, zij het ook veel kleiner aantal inlanders, die vrijkomen van rundslacht- en rijtuigenbelasting, dan wel van deze laatste vermindering zullen hebben.

Ad 2. Er wordt voor alle autoriteiten eene groote vereenvoudiging van werk verkregen; veel tijd, die aan overbodige, aan het bestaan van een veel te ingewikkeld belastingstelsel noodzakelijk verbonden werkzaamheden thans moet worden besteed, komt vrij en kan voor nuttiger doeleinden worden besteed; overtredingen of misdrijven in verband met ontduiking der slachtbelasting, het verduisteren van slachtbiljetten door dessahoofden of beamten, die deze in bewaring hebben en meer dergelijke knoeierijen, welke alle gerechtelijk moeten worden onderzocht en behandeld; de controle op deze zaken door inlandsche en Europeesche ambtenaren, het bijhouden door de eersten van afzonderlijke registers daarvoor, van speciale boeken door de ondercollecteurs en ontvangers, die belast zijn met de bewaring der slachtbiljetten tot het oogenblik der afgifte aan de inners der belasting vervallen; de aanaak der gedrukte en administratie boeken door 's Landsdrukkerij; het vragen om vermindering of kwijtschelding van rijtuigenbelasting wegens overgang; de betaling in termijnen; kortom veel tijd, geschrift en papier zijn er op volslagen onvruchtbare wijze mee gemoeid.

Wat zou er nu, indien door de verwezenlijking der voorgestelde regeling er veel meer tijd en arbeid vrij kon komen, in eene andere richting ten goede kunnen worden bereikt?

1°. Zou meer werk kunnen worden gemaakt van de zorg voor het vee in het algemeen, en speciaal:

a. Het toezicht verscherpt kunnen worden op de naleving der bepalingen omtrent schouwing of keuring van vee, dat moet worden geslacht;

b. zoo ook op de vee- en paardenstallen, en kralen zoowel ten opzichte van zindelijkheid en doelmatigheid in 't belang van goede verzorging en het welzijn van het vee, alsook om, zooals in Besoeki met succes toegepast, deze stallen door levende paggers zoodanig te versterken, dat veediefstallen beoelieft, zoo niet onmogelijk gemaakt worden;

c. de aanslag in de bedrijfsbelasting van karren en rijtuigen zou kunnen worden gehouden op een specialen dag en voor dezen alleen, met de verplichting voor de commissie, om scherp toe te zien op en te verifiëren de nagenoeg overal voorgeschreven districtsgewijze karren- en rijtuigenregisters, met bijbehorende trekdiëren: identiteit der bezitters of voerlieden, goede stal, nummering, lantarens etc. worden scherp nagegaan: dit zij eene jaarlijksche hoofdinspectie;

d. practische dierenbescherming, behalve door bovengenoemde maatregelen nog door scherp toezicht op het gebruik van te jonge, te kleine, kreupelen en gewonde paarden; tegengaan van het slachten van voor de voorteling geschikte koeien;

2°. als de rundslachtbiljetten, de rijtuigenbelasting-papieren en de aan de invulling daaraan verbonden bemoeienis en tijdroovende nauwgezetheid tot het verledene behooren en men alleen nog in de dessa zal kennen landrente en bedrijfsbelasting — want ook het hoofdgeld heeft bijzonder weinig dengdelijke reden van bestaan en hare samenvoeging bij de Landrente, heeft geen bezwaar zou zelfs als voorbereidende maatregel in afwachting van de nieuwe Landrenteregeling alleszins toejuiching verdienen, al is het ook, dat de fiscus nadeel zoude lijden, doordat n. l. eenige niet-landrenteplichtige hoofdgeldplichtigen zouden afvallen, — dan mag in alle recht en billijkheid verlangd worden dat men voor deze twee belastingen,

die meer dan 20 miljoen gulden opbrengen, met inbegrip van het hoofdgeld meer dan 25 miljoen, één verplicht aanslagbiljet aan den inlander uitreike, dat aan de voorzijde voor landrente aan de achterzijde voor bedrijfsbelasting is ingericht. Daar het hoofdgeld in alle opzichten bijzonder eenvoudig is, zou ook hiervoor op dat biljet nog een plaatsje kunnen worden afgezonderd.

Der bevolking moet duidelijk gemaakt worden, dat dit biljet tot het einde van het kalenderjaar, dan wel tot aan het oogenblik der aanzuivering, bewaard moet blijven en dan ingeleverd bij het onderdistrictshoofd om tijdelijk te worden bewaard. Ook zou men bij den aanslag de biljetten van het vorige jaar kunnen opvragen en hen, die ze verloren hebben op het belang van dat papier en bewijsstuk wijzen, dan zullen op deze wijze wel betere begrippen daaromtrent bij de bevolking post vatten, te noodzakelijker nu wij eenmaal in eene periode zijn, waar stilstand dubbel achteruitgaan beteekent, terwijl de inlanders toch ook schuldbekentenissen, pandbrieven, quitantiën voor gedeponeerde spaarpenningen, huwelijks- of besnijdingsbewijzen enz. enz. hebben of moeten leeren bewaren. Zoolang er door het niet kunnen schrijven en slechts primitief weten te rekenen bij de groote massa nog geen begrip bestaat van de belangrijkheid van dit schriftuur, moet in den tijd van overgang, ook langs anderen weg opvoedend en weldadig voorlichtend op de bevolking worden ingewerkt, hetgeen eene zeer belangrijke maatregel van voorbereidenden aard is, als overgang en inleiding tot een beter tijdperk, dat het volksonderwijs op ruime schaal gegeven zal worden.

Het zou niet onbillijk zijn, om te verlangen, dat dit voor elken betrokken inlander zoo belangrijke gecontineerde belastingbiljet door het districtshoofd werd onteekend en minstens een vierde gedeelte door den controleur werd geverifieerd en van zijn visum voorzien, terwijl der bevolking werd ingescherpt, om dat biljet zorgvuldig te bewaren, evenals trouwens de karrenvoerders dit reeds doen met vergunningsbesluit en aanslagbiljetten.

Wat ook door de Indische Regeering deze zaak als van eenig belang en gewicht wordt beschouwd, moge blijken uit het Koloniaal Verslag over 1904, pag. 144, waar het zegt:

„De van de hoofden van gewestelijk bestuur ontvangen voorstellen naar aanleiding van de genomen proef met de invoering van dessacohieren voor de repartitie der landrente en van aanslagbiljetten, houdende een uittreksel van die coherien voor elken belastingschuldige, hebben doen zien, dat de plaatselijke toestanden te zeer verschillen, om anders dan aangaande enkele punten, en dan nog slechts in zeer algemeenen zin, eene uniforme regeling te kunnen treffen. Om deze reden en in verband met de omstandigheid, dat eene nieuwe landrenteregeling in bewerking is, is besloten van het vaststellen van algemeene bindende voorschriften betreffende de repartitie, de inning en de administratie der landrente, althans voorloopig, af te zien. De regeling van deze aangelegenheid zal daarom, op den tot dusver gevolgden voet, worden overgelaten aan de hoofden van gewestelijk bestuur, aan wie daaromtrent bij Gouvernementscirculaire van 21 September 1904 daerle venken gegeven zijn.” (Hierop hoop ik nog eens terug te komen).

3. De bedrijfsbelasting, welke op deze wijze, hoewel ingekrompen, veelomvattender en veelzijdiger is geworden, in de staatsfinanciën daarom een veel grootere rol zal spelen, behoort later veel nauwkeuriger te worden behandeld; m. a. w. met alle ten dienste staande gegevens en middelen dient er te worden gestreefd naar eene veel nauwkeuriger kennis, eene gedetailleerder analyseering van de inkomsten, van hun aard en omvang voor elken belastingschuldige.

De commissies van aanslag moeten reeds sinds jaren eene korte nota van toelichting indienen aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur; zou het nu niet zeer gewenscht zijn, nadat de Directeur van O. E. en N., Mr. Abendonon in een uitvoerig rapport de uitkomst der besprekingen over de opheffing en bevordering der Nijverheid op Java heeft uiteengezet, nadat voorts ook de drie adviseurs, Maclaine Pont, van Kol en Homan van der Heide in eenzelfde geschrift hunne meeningen hierover hebben kenbaar gemaakt, nu alom over dit onderwerp veel wordt gesproken en geschreven, en het ook zeer uitvoerig zal worden behandeld door de „mindere welvaartcommissie”, dat voortaan die jaarlijksche nota's van toelichting zóó werden ingericht, dat zij van b.v. vijf groote groepen van nijverheidsstakken of bedrijven telken jare één groep zeer uitvoerig en zoo noodig monografisch behandelden? Daardoor zou nijverheidsstudie, wel verre van het karakter te dragen eener tijdelijke geestdrift, eener modezaak, worden verheven tot eene zaak van permanente zorg en belangstelling; zou het daarmee niet gaan als met de Economische verslagen van 1892, welke bedoeld waren alle vijf jaren opnieuw te zullen verschijnen.

In 1891 werden nl. door de Residenten ondertekende, gewestelijke economische overzichten aan de Indische Regeering ingediend en in originali bij het Koloniaal Verslag van 1892 overgelegd; er is toen veel stof over opgedwarfeld, dat van Pasoeroean booze tongen zeggen, dat het achtergehouden zou zijn, omdat het eenige niet zeer plezierige feiten zou hebben gepubliceerd en dat men dit rapport, te heet van de pan als het ware, een weinig wilde laten bekoelen en getracht zou hebben het te wijzigen op de Algemeene Secretarie — niet voorkwam onder die gewestelijke overzichten — het verscheen dan ook een jaar later. Van het plan om voor 1897 wederom zulk een onderzoek in te stellen, is wel in zoverre iets tot stand gebracht, dat de onderzoekingen door de plaatselijke ambtenaren inderdaad zijn verricht en hebben plaats gehad, maar het schijnt, dat de hoofden van gewestelijk bestuur de uitkomsten er van niet naar de Regeering hebben doorgezonden, zoodat er van eene tweede publicatie in het Kol. Verslag, op de wijze als de eerste,

allerminst sprake was of kon zijn. Het is zeer te betreuren dat er door den toenmaligen Landvoogd of Minister van eene herhaling dezer zoo waardevolle publicaties is afgezien en dienovereenkomstige orders en aanwijzingen werden gegeven. Herhaalde vragen van volksvertegenwoordigers ter zake mochten niet baten, vonden wel gehoor, maar hadden geen verder practisch gevolg.

Als b.v. het ééne jaar de visscherij, het tweede het batik, tjak, en verrijfbedrijf, het derde het transportwezen te land en te water, het vierde de bewerking van hout, steen, metalen, het vijfde de pottenbakkerij, mandenmakerij, vlechtwerk en bewerking van boschproducten werden behandeld in die Nota van toelichting — [dit schema maakt volstrekt geen aanspraak op deugdelijkheid en volledigheid, het is maar om een voorbeeld te geven, samengegesteld door links en rechts grepen te doen] — dan stond deze zaak voor immer op de regeerings-agenda, en zou der commissie niet zoo heel veel werk geven; want ten eerste kunnen de gegevens van het onderzoek van 1890, ten tweede die van het Welvaartsonderzoek van 1904 en '05 worden gebezigd als punten van uitgang, terwijl de voor de commissie verschijnende belastingplichtigen eene uitmuntende bron voor speciale informatiën, kennis en studie opleveren. Al worden zij, die minder dan f 50 's jaars verdienen, niet aangeslagen, toch moeten zij altijd genoteerd en in het oog gehouden blijven, zoolvel als materiaal voor de Monografie in de Nota van Toelichting, alsook om te weten, wanneer hun bedrijf zóó vooruitgaat, dat het meer dan f 50 jaarlijksche verdienste oplevert. Op deze wijze zal het ook voor het vervolg mogelijk zijn om een goed beeld van de toekomstige gunstige of ongunstige ontwikkeling der nijverheid, uitwerking van Regeeringsmaatregelen te dien aanzien, en van den handel in alle gewesten en afdelingen, te verkrijgen.

4. Men heeft bij veel grooteren eenvoud, een veel rationeeler en rechtvaardiger belasting, die beter rekening houdt met het draagvermogen der belastingplichtigen, veel juister drukt op die schouder, welke het sterkst zijn. Bovendien staan wij, blijkens de Indische begrotingsdebatten van 1905, aan den vooravond van eene progressieve inkomstenbelasting en kan het dus geen verwondering baren, dat er nu reeds voor eene progressie op het patentrecht der Inlanders eenige aanwijzingen worden gegeven.

Ten slotte geloof ik, dat de heer Maclaine Pont tegen deze regeling niet veel bezwaren zal hebben. Er zou natuurlijk nog veel meer kunnen worden aanbevolen betreffende maatregelen in het al of niet directe belang der Inlandsche bevolking, maar dit zou ons thans te ver voeren; met het boven aangehaalde kan voorshands worden volstaan.

Een ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Indische begroting in de Eerste Kamer aangenomen. — President Castro en de Gouverneur van Curaçao. — Westersche opvattingen in verband met een „met goud geborduurde rok” van den heer Van Kol. — De Nederlandsche missie der Lazaristenorde in China. — Het Vaderland over Koloniale politiek.

De jaarwisseling en het aanvaarden van een voor ons nieuwe taak, een taak door onzen voorganger gedurende geruimen tijd op zoo voortreffelijke wijze vervuld, nopen ons dimaal tot het geven van een kort resumé.

Immers in de afgelopen dagen moet in de pers met de vooral in dezen tijd kostbare plaatsruimte gewoekerd worden, waardoor een bespreking van koloniale belangen min of meer op den achtergrond wordt gedrongen en ten tweede — met groote passen bewandelt men geen vreemd terrein. Plan, plan, sadja, dus.

Bepalen wij ons dan ook tot de vermelding van het feit, dat de indische begroting met den bekenden spoed door de Eerste Kamer, op Vrijdag 29 December a. p. werd aangenomen.

De hierbij gevoerde debatten waren in hoofdzaak een echo van de discussies, reeds bij het Indisch begrotingsdebat aan de overzijde van het Binnenhof vernomen. Nieuwe gezichtspunten leverden zij volstrekt niet op. De Kamer maakte het minister Fock niet lastig en Z. Ex. deed het de Kamer niet. Beiden zullen zeer content geweest zijn, dat ze de indische begrotingen er in amper twee dagen „doorgepraat” hadden. Zonder de „West”, ware het misschien nog vlugger gegaan, maar de quaestie der „bacoven”-cultuur in Suriname en het geschil in Curaçao tusschen den gouverneur en den Kolonialen Raad aldaar verlengde nog eenigszins de debatten.

Tot perscommentaar gaf het verhandelde in den Senaat geen aanleiding.

Wat wél veel schrijvens stof in de laatste dagen opleverde en nog zal opleveren, is het geharrewar in de kolonie Curaçao, waar de gouverneur en een groote meerderheid van notabelen met elkander over hoop liggen, in welken toestand nu wel verandering is gebracht door het benoemen van opvolgers in de plaats der leden van den Kolonialen Raad, die bij wijze van protest hun ontslag hadden genomen, maar waarmede de strijd nog niet geëindigd schijnt.

De gouverneur en de ontevreden ex-leden van den Raad hebben ieder hun penvoerders in de pers gevonden en visa versa stelt men elkander nu verantwoordelijk voor den toestand.

En voor een Nederlander, zonder kennis van het papiamentsch en zonder locale kennis van curaçoesche toestanden, is het werkelijk moeilijk uit de tegenstrijdige berichten, dienaangaande gepubliceerd, wijs te worden.

Het maakt b. v. een verbijsterden indruk te vernemen, dat „generaal” Castro, president van Venezuela, een soort van „acte van navigatie” voor zijn land invoert, speciaal gericht tegen onze kolonie Curaçao, en dat dit staats-hoofd, zóó gezien bij de *haute finance* en zóó gevreesd bij zijn eigen onderdanen, er in „toestemt”, dat de scheepspapieren van Curaçoesche, dus nederlandsche schepen, door den consul te Curaçao van een vreemden staat, in casu Columbia, zouden worden afgeteekend!

Dat is werkelijk een allermerkwaardigste stand van zaken.

Maar aan wien de schuld?

Aan den gouverneur, zegt een onbekende schrijver in het *Vaderland*.

„Wat de reden is van Castro's haat, weet, zooveel deze berichtgever van het *Vaderland* mede te deelen, hier een ieder. Invloedrijke Venezuelanen, die het van President Castro zelf hoorden, verkondigen het luid. De hoofdoorzaak van zijn wrok is: het onhandig optreden van Gouverneur De Jong Van Beek en Donk, tijdens de blokkade van Venezuela door de Engelschen, Duitschers en Italianen, in 1902.

Terwijl Venezuela feitelijk met die landen in oorlog was, beval de Gouverneur hier, op den verjaardaag van den Duitschen Keizer, dat alle in de haven liggende schepen, waarvan misschien de meeste de Venezuelaansche vlag voerden, voor den Keizer moesten vlaggen.

Was er onhandiger, onbegrijpelijker zet mogelijk?

Men stelle zich voor de woede der Venezuelanen. De handelsagent ging naar de Venezuelaansche schepen en gelastte hun de vlag te strijken, zoo zij ooit weer een haven van Venezuela wilden aandoen.

De Amerikaansche booten van de Red. D.-lijn, die op Venezuela varen, weigerden te voldoen aan een dergelijk dwaas bevel. Advienne que pourra.

Dat is dus nog al vrij kras gezegd.

Maar een andere Curaçaoër, die ook in het *Vaderland* schrijft en „Uw correspondent” teekent, en wiens *exposé* van feiten niet van minder kennis van zaken getuigt, dan dat van den anti-gouverneur-man, zegt het juist andersom en beweert, dat de handelingen van den heer de Jong Van Beek en Donk part noch deel hebben aan Castro's toorn en woede.

„Een ieder, schrijft hij, die met den werkelijken stand van zaken met betrekking tot de houding van Venezuela tegenover Curaçao vertrouwd is, weet, dat het sedert 1870 is, toen generaal Gusma Blanco, op last van de regeering van Nederland, aangezegd werd het eiland te moeten verlaten, dat in Venezuela maatregelen werden verordend, waardoor de handel en de scheepvaart van Curaçao bemoeilijkt worden. De naburige havens van Maracaibo en Coro werden voor maanden lang gesloten verklaard voor invoer uit het buitenland: dertig procent additioneele rechten op den invoer van goederen uit de Antillen werd vastgesteld; en van tijd tot tijd werden de maatregelen tegen onzen handel en scheepvaart door de elkander opgevolgd hebbende regeeringen der naburige republiek verscherpt.

„Te doen voorkomen, alsof de geheele tegenwerking van den Curaçoeschen handel eerst in de laatste jaren, onder het bestuur van den tegenwoordigen Gouverneur, ontstaan is, kan niet anders dan een verkeerde voorstelling van feiten genoemd worden.

„Wij hopen,” aldus besluit hij, „in een volgend artikel, na het eindigen van het jaar, een overzicht in korte woorden te geven van hetgeen dit jaar voor ons eiland is geweest.”

Men ziet: voor iemand niet *nourri dans le serail de Curaçao*, wordt het lastig om zelfs maar een vagen indruk te krijgen, hoe dit alles in zijn werk is gegaan en of inderdaad generaal Castro's gemoedsstemming naar den voor Curaçao boezen kant is overgeslagen, omdat de gouverneur in 1901 aan vreemde schepen beval voor den Duitschen keizer te vlaggen.

In elk geval is de zaak nog niet uit. Ook de onderwijs-quaestie, die de gemoederen op het eiland in beweging brengt, heeft ook nog geen oplossing gevonden. En dat die quaestie niet doodbloedt, daarvoor zullen de vrienden van het roomsch-katholiek onderwijs hier te lande wel zorgen.

De met goudgeborduurde gala-rok van den heer van Kol is nog steeds *à l'ordre du jour* in de nederlandsche pers. Het is een machtig komiek relletje, dat er van gemaakt wordt. De *Residentiebode* driestart er deftig over, de *Arnhemse Courant* schrijft plechtig, dat de heer van Kol zich door genoemde jas „onherstelbaar belachelijk” en zijn partij er door „gecompromitteerd” heeft — dat schijnt dus niet moeilijk te zijn — en het *Volk* hijscht alle zeilen om met het scheepje van den bevrienden „partijgenoot” buiten schot te geraken. Het mooiste is nog wel wat het arnheemsche orgaan er in vollen ernst over schrijft. Het zegt:

„Al wat de heer Van Kol zelf en „Het Volk” ter vergoelijking van het geval aanvoeren, laten wij, als niet ter zake afdoende, rusten; zelfs het water der zee kan het feit niet schoonwassen, dat de heer van Kol zich door zijne verregaande naïviteit en ijdelheid onherstelbaar belachelijk heeft gemaakt en zijne partij op zeer gevoelige wijze heeft gecompromitteerd. Of zijne partijgenooten, gelijk hun hoofdorgaan, dit verontschuldigen en er zich bij neerleggen, is hunne zaak. Buiten hen zullen zeker niet velen den heer van Kol meer au sérieux kunnen nemen.”

Een koloniaal belang steekt in den met goud geborduurden galarok, waarin de heer van Kol op het portret, dat ten huize van de radja van Goa gevonden werd, te zien is, niet. Maar voor de appreciatie van de moederlandsche kennis van het inlandsche karakter, welke uit deze en andere perscommentaren blijkt, geeft het een heel aardigen maatstaf aan.

Dat de heer van Kol zich uit pure ijdelheid in dit vreemde gewaad heeft gestoken om op een portret te worden afgebeeld en dit niet gedaan heeft om rekening te houden met datgene, wat in de oogen van zijn vroegeren gastheer een beleefdheid, is en wat hij dus als beleefd en beschaafd man half en half verplicht was te doen, dat staat natuurlijk bij zijn politieke opponenten vast. Daarvoor zijn het ook politieke opponenten, die uit een met goud gestikten jas van een tegenstander politieke munt trachten te slaan.

Dat zelfs een sociaal-democraat, als hij in oostersche landen reist en met oostersche vorsten en grooten in aanraking komt, den oosterschen en niet den westerschen code van etiquette en beleefdheid heeft in acht te nemen, maakt natuurlijk niet een punt van overweging uit, als men daarvoor aan het oordeelen gaat, zonder eenige wetenschap van het groote verschil, dat hierin tusschen het Oosten en het Westen bestaat. Wat ijdel kan zijn hier, kan beleefd en etiquette zijn in het Oosten. Het is slechts jammer, dat dikwijls ernstiger zaken, waarbij inderdaad soms groote koloniale belangen betrokken kunnen zijn, op even onbeholpen wijze in Nederland worden behandeld en beoordeeld. Het inzicht in het oostersche karakter is in breede kringen van het Nederlandsche volk nog niet diep. De „jas van van Kol” levert daartoe eer aardige bijdrage.

* * *

Een Nederlander, die in het hartje van China reisde en een bezoek bracht aan de Nederlandsche missie der Lazaristen-orde, vertelt daarover in de *Telegraaf* o. m. het volgende:

„Daar aangekomen, werd ik in het zuiverste Hollandsch hartelijk welkom geheeten, naar een ietwat armoedig verlicht open vertrek geleid, en aan Mgr. Geurts en zijne medehelpers in zijne reusachtige taak voorgesteld. . . . En dat ons kleine Holland hier in het binnenland van China zoo'n kleine schaar van getrouwen gezonden heeft, die met opoffering van alles wat het leven versiert en veraangenaamt, zich gegeven hebben aan eene zaak, die zij heilig achten — daarop kan ons vaderland even trotsch zijn als op zijn schilders, musici, letterkundigen, of een Koolemans Beijnen, die een der groote beweegkrachten was van de Engelsche Noordpool-expeditie. Dat men in deze Geestelijke hoogst energieken sympathieke figuur een goede keuze deed, moge blijken uit het feit, dat terwijl in 1901 dit bisdom pl. m. 2800 bekeerde Chinezen telde, dit aantal tot pl. m. 50000 gestegen is. . . . En dat het geloof bergen verzet, blijkt ook hieruit, dat niettegenstaande de missie geen ondersteuning van Rome of Parijs (haar hoofdzetel) geniet en alleen uit vrijwillige bijdragen bestaat, men er in geslaagd is, het in den korten tijd van haar zelfstandig bestaan tot zoo'n hooge trap van bloei te brengen. . . . Maar afgescheiden nog van hun arbeid als apostelen van de leer des Nazareners onder deze volgelingen van 'n mystieken en duisteren eeredienst aan goede en kwade geesten, kunnen wij niet anders dan bewondering voelen voor deze keurbende onzer landgenooten, die hier op zoo vaardige wijze het vaandel van beschaving en de banier met „Hebt uw naaste lief als uzelfen”, ontrold hebben.”

Laten wij hier aan toevoegen, dat de reiziger zich zelf als „ketter” aandient, dus zijn beschrijving gespeend is van allen propagandistischen ijver.

Wij eindigen met een aanhaling uit een nieuwjaars-artikel in het *Vaderland*, dat o. m. zegt:

„Ook reeds in vorige jaren kon gewezen worden op één verblijdend, modern-Nederlandsch verschijnsel: de wassende eenstemmigheid in koloniale aangelegenheden, de afwezigheid althans bij koloniale disputen van het politiek landskrakeel.

Onder even groote instemming als drie jaar geleden de liberaal Lely, scheepde zich dit najaar de anti-revolutionaire Idenburg als gouverneur naar Suriname in.

Slechts het onderwijscnflict in Curaçao ziet men, door den afstand misleid, soms voor een weerschijn van den vaderlandschen schoolstrijd aan, maar van naderbij bekeken, blijken de partijen, die daar tegenover elkander staan, in geenen deele door het Nederlandsch verschil van rechts en links gedeekt.

En wat lijkt den Nederlander in den Oost en den Nederlander thuis, die werkt in Indische politiek, de staatkundige verdeeldheid van het moederland onwezenlijk en ver-af!

Wie zal daarin het Vaderland ongelijk geven?

Oost-Indische Berichten.

Volgens geruchten, die ons uit Ned. O.-Indië overwaaien, hangen daar nog heel wat **nieuwe regeeringsplannen** in de lucht: zoo zouden er eerlang 16 departementen worden geschapen, omvattende al de afdelingen der tegenwoordige departementen, waarvan telkens 4 departementen onder één Directeur zouden komen te staan, en die directeuren zouden dan den Raad van Indië uitmaken!

Er zouden twee secretarissen van den Gouverneur-Generaal worden aangesteld; één voor Java en één voor de Buitenbezittingen. Daar nu reeds alle stukken, de laatste betreffende, door handen van kapitein Colijn gaan (schertsender wijs noemt men hem *commis-voyageur* in Regeerings-besluiten), zou hij voor laatstgenoemde betrekking natuurlijk de aangewezen persoon zijn.

Onlangs zijn eenige opgezetenen van de Solosche enclave te Imogiri weder te Djokja geweest, om zich over de daar heerschede toestanden te beklagen. Er werd o. a. het volgende medegedeeld:

„Een paar inlanders werden in de districtsgevangenis

gezet, omdat zij aan de hun gestelde eischen niet wilden voldoen, en toch hun sawah's bleven bewerken. Gedurende 24 uren zijn die menschen daar zonder eten of drinken gelaten, en toen zij er om vroegen, werden zij brutaal beantwoord. Hun moeten zelfs de woorden zijn toegevoegd: „ga dan maar dood”. Er heerscht daar onder de bevolking een gespannen toestand.

De solosche agent van deze enclave moet een Indo-European aan de opgezetenen hebben voorgesteld als den assistent-resident van Mataram, die hun gelastte zich aan de bepalingen van den regent te onderwerpen.

Enkele opgezetenen zijn naar de stad gekomen om den assistent-resident te zien, en te verklaren, dat niet deze, maar een pseudo-assistent-resident van Mataram aan hen is voorgesteld.”

Midden-Java, waaraan 't vorenstaande is ontleend, voegt er aan toe, dat aan den resident van Solo van 't gebeurde kennis is gegeven.

Den 30en Nov. jl. werd de nieuwe resident van Sum. Oostkust, de heer **J. Ballot**, als zoodanig plechtig geïnstalleerd. Hem wacht een lang niet gemakkelijke taak!

Volgens de ondit's zou hij, op aanraden van den heer Colijn, zelf per request om dit ambt gevraagd hebben. Een feit is, dat hij 32 Assistent-Residenten over het hoofd is gesprongen, doch van al deze zouden er slechts twee onvoorwaardelijk voor resident geschikt zijn geacht!

Nu is 't maar te hopen, dat de heer Ballot de rechte man, op de rechte plaats zal blijken te zijn!

Een der zaken, waarover zijn oordeel zeker gewicht in de schaal zal leggen, is de **dollarkwestie**. Op een vraag aan den resident Ballot, betreffende de intenties der regeering ten aanzien van het dollarvraagstuk, heeft hij medegedeeld, dat de beschouwingen van „*Pecus*” in de *Javabode* zeer de aandacht hebben getrokken van den directeur van financiën. Men schijnt 't met dien schrijver eens, dat dit vraagstuk niet voor onmiddellijke oplossing vatbaar is.

Omstandigheden staan een spoedige afdoening in den weg. De regeering is op 't oogenblik bezig in de Westerafdeling van Borneo de dollars aan de circulatie te onttrekken en zou, afgezien van andere factoren, reeds om het tekort aan specie, met het nemen van soortgelijke maatregelen op de Oostkust moeten wachten.

Met bevremding werd ook vernomen, dat de invoering eener **nieuwe koelie-ordonnantie** niet tot de onderwerpen behoorde, die vooraan op het programma zijn geplaatst.

Volgens de *Deli-Courant* verscheen onlangs in de *Straits Times* het verslag van een *Interview* met den heer *A. Huttenbach* over de dollarkwestie, die daarin voorstander bleek te zijn van een 2 shilling-dollar.

Ter instructie van hen, die twee shilling een voldoende hooge waarde achten voor de vaststelling van den dollarkoers, haalt nu het Singapore'sche blad een artikel aan van de *Hong-Kong-Telegraph*, waaruit blijkt, dat, in strijd met alle verwachtingen, de prijs van zilver gestadig gezegen is, tot hij een cijfer heeft bereikt van 29½ d. per oz., zoodat landen, die goudwaarde hebben aangenomen, toen de koers beneden 2 shilling per dollar stond en de waarde hunner zilvermunt stelden op 10 dollar per soverain, moeielijkheden ondervinden in 't op waarde houden van hun munt.

Een inzender van de *Straits Times*, die zich „Goldite” teekent, is er als de pinken bij om hiervan gebruik te maken, ter bestrijding van 's heeren Huttenbach's 2 shilling-dollar, daar volgens hem de dollarkoers binnen enkele maanden zou dalen en de vaste waarde beneden den tegenwoordigen koers zou gezocht moeten worden.

Het *Deliblad* acht 't zeer de vraag, of de Straits-regeering over deze laatste aangelegenheid ook zoo denkt.

Blijkens een aankondiging in de *Javasche Ct.* zijn de maatregelen van bedwang tegenover de hoofden en bevolking van het landschap **Kwantan** ingetrokken.

Controleur *Hellwig* is van Timor naar Merauke overgeplaatst, controleur *van den Bor* naar de Pak-Pak-landen, terwijl de heer *Hellfrich* Resident van Djambi zal worden.

De geheele onder-afdeeling Loeboe-Sikaping wordt gevoegd bij de afdeling Palembang. Op deze wijze wordt er al weder bezuinigd!

In een correspondentie uit Posso, in 't *Bat. Nbl.* van 7 Mei jl. opgenomen, komt weer een klacht voor over het optreden der *marchaussees* in Zuid-Celebes, en wel niet afkomstig van iemand, die buiten het leger staat, niet van iemand, die 't maar van hooren zeggen heeft, maar van een ooggetuige, die *con amore* de lotgevallen van de troepen in dat deel van Celebes beschrijft, die zelf zijn sporen reeds verdiende en bij wien bijvoegmerken verre te zoeken zijn.

De klacht betreft wederom het zonder noodzaak neerschieten van soms ongewapenden, van wier kwade gezindheid niets gebleken is.

Majoor de Greve is belast met het militair gezag in Boni, Wadjo en Soppeng, met standplaats te Pampanoea. Hem zijn tijdelijk de functiën opgedragen van assistent-resident van de afd. Boni.

In 't *N. v. d. D. v. N. Ind.* van 2 Nov. jl. e. v. geeft **Veritas** eene beschrijving van den **Atjeh-oorlog** en de onderscheiden systemen, die gevolgd werden om dien tot een goed einde te brengen.

Na breedvoerig het een en ander uit vroegere tijden te hebben opgehaald, behandelt hij:

Het stelsel van Generaal van Heutsz waarvan het hoofdkenmerk o. a. was en bleef, dat de Atjeh'er zich slechts gedwongen zou onderwerpen en dat hij dus de gevolgen van dwang bij onwil moest ondergaan. En

de hoofdmiddelen van den dwang, op 't weerspannige land uitgeoefend, waren: de militaire actiën opgevoerd tot de hoogste trap van intensiteit, de strikt doorgevoerde scheepvaartregeling en de meest uitgebreide toepassing van het solidariteitsbeginsel.

Een zware taak had de gouverneur van Heutsz bij zijn optreden in 1898, nl. uit den bajert der nog altijd heerschede anarchie een ordelijke staat van zaken te scheppen en daarin bemoeilijkt te worden door de vijandschap van een dapper en taai-volhardend volk, verspreid over een grondgebied, bijna 2 maal zoo groot als Nederland, vol moeilijke terreinhindernissen; bemoeilijkt door de ijveraars van den mahomedaanschen godsdienst, gelukzoekers, roovers, maraudeurs en andere slechte elementen, ontstaan uit den anarchistische en langdurigen toestand van het land, die zich begrijpelijkerwijze, met hand en tand verzetten tegen het invoeren van een ordelijke staat van zaken, het volk ophitsten en in beroering hielden met alle hun ten dienste staande middelen. En alhoewel de kolonel van Heutsz zijn systeem onder groote voordeelen begon, was zijn taak toch enorm zwaar. Die voordeelen toch waren: de besliste medewerking van den gouv.-generaal, de overtuiging der regeering dat alleen met geweld een ordelijke staat van zaken was te scheppen, de bewapening der infanterie met een uitstekend geweer, de, den vijand na zijn overmoed in 't begin van 1896, — een uitvloeisel van de lijdende taktiek door ons leger gevoerd in de jaren van het concentratiestelsel — en de bij de Toekoe-Oemarpolitiek toegebrachte bloedige slagen, waardoor zijn moed en ondernemingsgeest veel hadden geleden; verder de medewerking van de regeering der Straits-settlements en krachtige hulp door het besluit tot verbod van uitvoer van oorlogsmateriaal naar Atjeh.

En toch heeft de tijd bewezen, dat een logisch doorgevoerd stelsel tot goede resultaten moet leiden en daaraan is 't dan ook te danken, dat wij thans op Noord-Sumatra verder zijn dan we ooit hadden kunnen denken, al valt er ook nog veel, *zeer veel* te doen *gedurende langen tijd*. Want nog is de pacificatie niet tot stand gekomen en zal zelfs *nog* langen tijd duren.

Bespreken wij thans in 't kort de **Scheepvaartregeling**, die ten doel had het bestrijden van den *smokkelhandel* en het in beheer nemen van den *uit-en-invoerhandel* der bevolking.

Langs het geheele kustgebied van Noordelijk-Sumatra zijn aan de bevolking bepaalde havens aangewezen, langs welke ze hunne ingevoerde goederen kunnen betrekken. In deze havens, voldoende bekend, worden uit- en invoerrechten geheven. Van elk landschap worden de uit-en-invoer behoorlijk geboekt, met welke werkzaamheden speciale ambtenaren, onder toezicht en controle van het Bestuur, belast zijn.

Van de aldus aan de verschillende havens geheven rechten, behoudt het gouvernement de z. g. Sultans-Hacil, zijnde 6 pct. De rest (4 pct.) wordt aan de rechtmatige Landschaps-Hoofden maandelijks door een Bestuurder der Afdeling waaronder de haven ressorteert, uitbetaald.

Een zeer belangrijk deel, ja verreweg het meest belangrijke, van de inkomsten van alle Hoofden, is dus totaal in ons beheer.

Zoodoende kan een machtige druk op die lieden worden uitgeoefend, want ze zijn zoo gezegd geheel van ons afhankelijk.

Hun belang bracht mede, dat zij zich gehoorzaam en gewillig gedroegen, ten einde zich niet onthouden te zien van een gedeelte van, of hun geheel inkomen, dat door ons beheerd wordt. De maatregel heeft dan ook uitstekend gewerkt en doet dit nog altijd. Tegen ontduiking der bepalingen op de scheepvaartregeling moest natuurlijk gewaakt en hiervoor is dan ook behoorlijk gezorgd.

De bevolking en hare hoofden zijn dan thans ook al zoo gewend en vertrouwd met de regeling, dat ernstige overtredingen hoogst zelden voorkomen en daardoor een of twee der vier recherche-vaartuigen ook elders in Indië gebruikt konden worden. De toestanden zijn goed geregeld, smokkelhandel en zeeroof zijn totaal betengeld en de bevolking zelf profiteert van de veiligheid op zee, terwijl de hoofden hunne inkomsten geregeld zien uitbetaald. Vexatien in de Koala's der landschappen zijn ook uit. 't Spreekt van zelf dat deze verbeteringen in nauw verband staan met de militaire-actie en de bezetting van de geheele kuststreek, waardoor controle in *alle* Koala's mogelijk werd.

Door de scheepvaartregeling kunnen niet alleen de hoofden worden gedwongen, maar ook geheele landschappen kunnen getroffen worden door de in- en uitvoerrechten voor dat gebied te verhoogen.

In 't algemeen zijn de landschapshoofden ook met de scheepvaartregeling zeer ingenomen. De maatregel, een uitvinding van den toenmaligen, hoogst verdienstelijken assistent-resident Scherer, spoorde ons Bestuur aan, om tevens den handel in zijn geheel in Nederlandsche havens te concentreren en daartoe werd het eiland **Web** bestemd, dat door zijn gunstige ligging op de groote zee-verkeerswegen van Europa en Indië, naar Oost-Azië en Australië, kans had om veel handel tot zich te trekken. De haven werd reeds bezet onder het bestuur van generaal Deijkerhoff, maar eerst onder het bestuur van generaal Heutsz is het exploiteeren van Sabang goed begonnen. De bedoeling met het stichten van de vrijhaven Sabang is eigenlijk om Poelo Pinang en Singapore, de Engelsche havens, door concurrentie afbreuk te doen en tevens om er de producten van Atjeh te verzamelen en door te zenden. Door er een kolenstation van te maken, moest het tevens de groote scheepvaart er toe brengen, de haven aan te doen en zoodoende Penang en Singapore te laten liggen. Tevens zijn de eigen schepen niet meer afhankelijk van vreemde kolenhavens, hetgeen een groot voordeel is.

De maatschappij „Nederland” zendt hare stoomers dan ook via Sabang naar Batavia.

Het spreekt van zelf, dat een concurrentie tegen de machtige havens Penang en Singapore verre van gemakkelijk is. Een groot kapitaal is daartoe een eerste vereischte. Verder ontbreken op Sabang nog groote dokken, die voor de groote scheepvaart toch een groote vereischte zijn. Kleine schepen kunnen er wel dokken, er is een dok van 3000 ton.

Ook is het gebleken lastig te zijn, om de producten van Atjeh te Sabang te krijgen, ofschoon de branche der Nederl. Handelmaatschappij haar best doet. Dit is voor een groot deel te wijten aan de omstandigheid, dat de Atjehsche handelaren hunne connecties reeds sedert tientallen van jaren te Penang hadden en met die haven dus vertrouwd waren, terwijl alles wat Nederlandsch en nieuw is, altijd met eenig wantrouwen wordt aangekeken.

Een tweede omstandigheid ten gunste van Penang is, dat de schepen, die de producten van Atjeh wegvoeren, bij ons de stoomers der «Paketaart», aan bepaalde route en tijd gebonden zijn, terwijl de onder Engelsche vlag varende schepen «Hok Canton», «Pegu» enz., die uitsluitend tusschen Penang en Atjeh heen en weer varen, veel vrijer zijn en zoo noodig een halven dag op een vrachtwachten. Verder moeten de Atjehers over 't algemeen meer hulp van die schepen krijgen dan van de Paketaartschepen en naar men zegt door het personeel ook meer voorkomend behandeld worden.

Dit maakt, dat de bevolking er slechts langzaam en schoorvoetend toe over gaat hare producten naar Sabang te zenden. Maar alle begin is moeilijk en het succes van Sabang, ofschoon matig, geeft voor de toekomst toch alle hoop.

Uit de consulaire verslagen van Penang en Singapore blijkt dan ook duidelijk een achteruitgang en men ziet daar met bezorgdheid de ontwikkeling van Sabang tegevoert, ook al schettert men daar op de nog geringe capaciteit van die haven voor het opdoen van voorraden en de onmogelijkheid om er te dokken.

Het is te hopen dat Sabang wordt, hetgeen men er zich van voorgesteld heeft!

Ook het **solidariteitsbeginsel** heeft een groote rol gespeeld bij de pacificatie tot heden, terwijl ook de gedragslijn tegen de hoofden van verzet het hare er toe heeft bijgedragen, verbetering te brengen in den algemeenen toestand. Deze gedragslijn is erg eenvoudig; zich op genade of ongenade overgeven en zolang ze dat niet doen, worden ze rusteloos vervolgd.

Ook de registratie heeft veel verzet uitgelokt en is eveneens een dwangmiddel, om de kwaadwilligen, die natuurlijk geen pas hebben, te ontdekken en in handen te krijgen. Daar die passen eerst alleen in 't Nederlandsch werden ingevuld, konden de priesters daarvan profiteren, door dien maatregel als *haram* te kwalificeren (van daar de tegenstand, die overal tegen den invoer van de registratie plaats vindt).

En hiermede zijn de middelen tot de pacificatie van 't stelsel van Heutz besproken en kunnen we nu de wijze van uitvoering der militaire actie bespreken en de andere dwangmiddelen, om zodoende duidelijk den tegenwoordigen stand der pacificatie te doen uitkomen.

De middelen tot de pacificatie van 't systeem van Heutz kunnen gevoegelijk in twee rubrieken worden ingedeeld: de geweld- en de vredesmiddelen.

Tot de geweldmiddelen kunnen gerekend worden:

- 1°. de militaire actie;
 - 2°. het vereenigen van het civiel- en militair gezag in één hand;
 - 3°. de registratie der bevolking;
 - 4°. de heerdiensten, der bevolking opgelegd;
 - 6°. de toepassing van het solidariteitsbeginsel.
- Tot de vredesmiddelen behooren dan:
- 1°. de scheepvaartregeling;
 - 2°. de invoering eener betere en snellere rechtspraak;
 - 3°. het aanleggen van een spoorbaan en een wegennet.
 - 4°. het bevorderen der hygiëne in de kampongs.
 - 5°. het bevorderen van den handel, het aanmoedigen van cultuurs, toezicht op den veestapel enz.
 - 6°. het verbannen van ongunstige elementen, onbetrouwbare hoofden enz.
 - 7°. het verbeteren en uitbreiden van het onderwijs, het zenden van de kinderen van voornamelijk hoofden naar de opleidingsscholen op Java en Sumatra's Westkust.
 - 8°. eindelijk de gewone bestuursmaatregelen, die ook elders toepassing vinden.

Het spreekt van zelf, dat de geweldmiddelen bij de bevolking niet in aanzien zijn. Tegen het verzet gericht, lokken ze tevens verzet uit.

Daarna gaat **Veritas** over tot het aanwijzen der zwakke en onvolmaakte plekken van het stelsel van Heutz, zooals dat zich in den loop der laatste 7 jaren heeft ontwikkeld.

Evenals elke menselijke schepping heeft ook dit stelsel zijn gebreken. En in de eerste plaats wel een groot optimisme, dat om verschillende redenen is ontstaan. Dit blijkt duidelijk uit het feit, dat een betrekkelijk gering aantal troepen voldoende wordt geacht, om het grondgebied van Noord-Sumatra te bezetten en er de rust en orde te consolideeren.

Daarna gaat schrijver na de sterkte der troepenmacht in ronde cijfers en komt dan tot een totaal van 5000 man. Voor den directen dienst gaan daarvan af: 7 pct. zieken en nog 5 pct. voor hen, die heen en weer reizen, zoodat er dus overblijft een beschikbare macht van 4400 man infanterie. De nog aanwezige hulpwapens kunnen verwaarloosd worden van wege hun gering aantal.

Een grondgebied, waarop nog overal verzet smeult, dat hier en daar zelfs vrij hevig is, ter grootte van ruim 1600 vierk. G. M., wordt dus beheerscht door een actieve macht van 4400 man. Zeer zeker: *beheerschen* doen we het met die macht, maar daarmee is ook alles gezegd!

De troepenmacht is echter volgens schrijver te gering,

om de pacificatie behoorlijk af te werken. Wij gaan te *weinig* vooruit, de toestand is ongeveer stationnair geworden. *Hier* winnen we wat, *daar* verliezen we wat, maar nog steeds is er zoo goed als in elk landschapje een partij van verzet, die zich weet staande te houden, niettegenstaande de patrouillegang met de beschikbare troepen zoo hoog mogelijk is opgevoerd. Wel wordt het grondgebied door ons beheerscht, maar dit acht **Veritas** voor de consolideering van volmaakte rust *niet voldoende*.

Verspreid over een groot aantal bivaks, heeft elk onderdeel der troepenmacht zijn «patrouille-gebied», binnen hetwelk de rust en orde moeten verzekerd worden.

De weerspannigen weten dus, dank zij hun uitstekend spionnestelsel, precies, met hoeveel man tegen hen kan opgetreden worden, terwijl ze den patrouille-gang op hun gemak kunnen bestudeeren.

Aldus weten ze zich dan ook bewonderenswaardig goed buiten schot te houden en treden alleen daar op, waar hun succes verzekerd is, of waar wij weinig tegen hen kunnen beginnen.

Hoofdzak voor onze patrouilles is dus de verblijf- en schuilplaatsen der vijandige benden te weten te komen, ten einde die dan op geschikte tijden (meestal 's nachts) te overvallen.

Daartoe is medewerking noodig van hoofden en bevolking. Het overgrote aantal van die menschen is daartoe wel genegen, doch zij durven niet. En dat wel, omdat de wraak van de moslims nooit uitblijft voor degenen, die hen verraden.

Hoeveel spionnen en zelfs hoofden reeds door de moslims zijn vermoord, omdat ze ons berichten gaven, is niet meer te berekenen! En dat die moslims bijna altijd in staat zijn om hunne wraak te koelen aan menschen, die ons ter wille zijn, is o. a. ook te wijten aan het weinige intense van de bezetting van het gansche gebied van N. Sumatra!

Wij zijn niet in staat dus, om de bevolking behoorlijk tegen overlast van de zijde der moslims te beschermen! Dit vooral is een groot nadeel voor de consolideering van volmaakte rust. De bevolking weet zeer goed, dat, als 't tot vechten komt, wij overwinnaars zijn, maar ook, dat haar van de zijde der moslims de vreeselijkste wraak wacht, indien deze daarvoor de kans schoon zien. Die kans is groot omdat wij niet overal kunnen zijn.

Afschrikwekkende voorbeelden hebben de moslims gesteld.

Men zegt dan wel, dat die bevolking dan maar beter moet waken, spionnen moet uitzenden, ja zelfs zich moet verweren! Maar als men weet hoe gevaarlijk het spionnenbaantje is, en ook dat bij verweer de bevolking alleen zich kan verdedigen met blanke wapens, daar haar de vuurwapens zijn afgenomen, terwijl de moslims wel van geweren zijn voorzien, dan moet men die eischen overdreven noemen. En de moslims hebben altijd connecties in de kampongs, waaruit ze geboortig zijn. 't Is logisch, dat hunne familieleden hen niet zullen verraden. Integendeel worden ze door die familieleden geholpen. Waar dit echter niet te bewijzen valt, is daaraan weinig te doen natuurlijk.

De bevolking staat dus tusschen twee vuren: de «compoun» en de «moslims». Heeft de eerste haar hielen gelicht, dan komen de anderen.

Dit geeft aanleiding tot een schippen tusschen beide partijen op de voor de bevolking zoo gunstig mogelijke manier. We krijgen dus wel berichten, maar te laat en de aanrukkende patrouille kan meestal alleen den aftocht van den vijand constateeren, en zijn spoor zoo goed mogelijk volgen.

Zodoende moet er te veel op toevalligheden gerekend worden. Men rukt uit en hoopt iets te vinden of te ontmoeten, zonder eenige zekerheid, en meestal komt men dan ook zonder resultaat terug! Wel is waar loopen kwaadwilligen er nog wel eens in, doch dit is met het oog op de wijze van verzet en wie daaraan deelnemen, niet afdoende genoeg. Daarover later.

Het moet verwondering baren, dat men in dit stadium der pacificatie, het 12e Bataljon naar Java heeft laten vertrekken. Het nut en de noodzakelijkheid van dien maatregel is verre van duidelijk!

Door de tegenwoordige *à outrance* doorgevoerde bezuiniging kost een bataljon op Atjeh niet noemenswaardig veel meer dan op Java, terwijl we hier de troepen best kunnen gebruiken en ze op Java minder of niet noodig zijn. Is dat *wel* het geval, en is dat bataljon noodig met het oog op krijgsverrichtingen elders, dan wordt van het leger met betrekking tot zijne sterkte te veel gevegd. Het doel, dat men daarmee voorstelt te bereiken, wordt zelfs in gevaar gebracht, en het duurt in elk geval veel langer eer men het heeft bereikt: in casu met N. Sumatra! Zoo doorgaande althans, zal het nog erg lang duren, eer dit land volkomen gezuiverd is!

Doch de op N. Sumatra heersche toestand is niet alleen te wijten aan de betrekkelijk zwakke troepenmacht, waarmee het beheerscht wordt! Het is zelfs moeilijk alles afzonderlijk te behandelen, daar alles in elkander grijpt en het een uit het ander voortvloeit.

Zoals bekend is, is uit het ageren met groote troepenafdeelingen, dank zij de superioriteit van onze bewapening en het diensvolgens verminderen van het moreel van den vijand, een ageren met de kleinste troepeneenheden, de sectie, brigade en groep ontstaan. Daar heeft het voorbeeld van enkele stoutmoedige aanvoerders van dergelijke afdeelingen veel toe bijgedragen. Het voorbeeld, goed beloond, werkte aanstekelijk op de eerzucht etc. van anderen, en zoo heeft deze wijze van ageren zich hoe langer hoe meer ontwikkeld. Er ontstond een soort van wedstrijd, er werden als het ware «records» geslagen!

Erkend moet worden, dat tegen overdreven, opgeschroefde dapperheid van hoogerhand steeds is gewaarschuwd, doch blijktbaar met nog te weinig klem. Onder generaal van

Heutz mochten de patrouilles niet kleiner zijn dan 20 man onder een officier of brigade commandant. Thans is dat in zooverre alweer gewijzigd, dat de sterkte niet te veel mag afwijken van dat getal, en dat ook onderofficieren zoo'n afdeeling mogen commandeeren. De uitvoerders van die bevelen hebben zich om verschillende redenen niet aan die wijze bepaling gehouden. Soms was die reden een niet anders-kunnen, doordat op een gegeven oogenblik niet meer menschen beschikbaar waren, soms was het nonchalance, soms overdreven dapperheid, soms de neiging de aandacht op zich te willen vestigen of andere redenen van kwalijk eigenbelang.

Een feit is het verder, dat van hoogerhand weinig daarop gezegd werd, als het goed afliep, of als men z. g. veine of succes had, hetgeen anderen weer in die niet te verdedigen handelwijze sterkte enz. enz.

Maar een feit is het ook, dat vele dier kleine afdeelingen hare roekeloosheid zwaar hebben geboet. Onnoodig is het om voorbeelden te noemen; ze zijn er te over. De geschiedenis van de patrouille Donner ligt o. m. nog verschen in het geheugen.

Dat dergelijke patrouilles nog geloopt worden is een feit. Ze zijn ook alweer een direct gevolg van het optimisme dat er heerscht bij velen, omtrent den stand der pacificatie. De vijand, onbetrouwbaar, listig en op zijn hoede, heeft tegen dergelijke patrouilles een groote kans van succes, en verovert daardoor meermalen geweren en patronen, die tegen ons gebruikt worden. Nooit kan genoeg tegen dat optimisme gewaarschuwd worden! Elke nederlaag eener patrouille, hoe klein ook, toegebracht, heeft voor ons groote nadeelen, niet alléén van materieelen, maar ook van moreelen aard. Zij brengen ons ter plaatse, waar 't gebeurt, een heel eind achteruit. Wil men de actie met de beschikbare troepen zoo hoog mogelijk opvoeren, dan is splitsing in vele afdeelingen noodzakelijk, doch streng dient tegen overdrijving te worden gewaakt, en steeds zij men op zijne hoede, want niet alleen in het *oerbosch*, diep in de binnenlanden, neen, vlak bij onze bivaks en vestigingen zijn dergelijke afdeelingen meermalen in de pan gehakt.

Zwavelexploitatie in Indië. Er is nu toch uitzicht, dat er eindelijk ook in Indië eens proeven met zwavel-exploitatie zullen worden gedaan. Naar de *Praangerbode* vernam, zal daartoe aan den heer Loonen vergunning worden verleend tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen in de Zuid-Wester-Afdeeling van de residentie Amboina.

De heer P. J. F. van Heutz, hoofdvertegenwoordiger van den *Indischen Bond*, vertoefte te Bandoeng gedurende enkele dagen, om plaatselijke voorbereidingen te treffen en besprekingen te houden met den resident betreffende eene, door den Bond te Rembang te stichten **kleine landbouwkolonie**. De gronden zijn reeds aangekocht vande inlandse bezitters, alleen de aanvraag bij de regering moet nog geschieden. Het doel dezer kolonie is, om zonen van Indo's en Europeanen op te leiden tot tuiniers en warmoeziers.

Een nieuwe Koers op Banka. De regering heeft, ter vervanging van den heer H. van der Wolk, als resident van Banka, haar keus gevestigd op den assistent resident van Tanah Datar: W. J. Coenen, die bekend staat als een hoogst actief, ijverig ambtenaar.

Met de bestuursverwisseling zal de eerste stap gedaan zijn voor de hervorming van de toestanden op Banka.

Een telegram van 2 December uit **Kota-Badja**, meldt:

De treincontroleur Gerber werd gisteren nabij Lho-Soekon bij het controleeren der kaartjes door een Atjehschen trampassagier zwaar verwond door een rentjongsteek in den buik. De dader ontquam door een sprong uit de in vaart zijnde tram.

9 December werd uit Weltevreden aan de *Sumatra Post* geseind: «De gouvernementstoomer *Spits*, met snelvuurkanonnen bewapend, is naar de wateren van Flores gezonden, ten einde de Inlandsche vaartuigen na te jagen, die **slaven** overbrengen.

Er worden nog steeds bittere klachten geslaakt over de kleding, het schoeisel, de voeding en de betaling der troepen te velde in Zuid-Celebes. Het *Bat. Nwsbl.* heeft die klachten onderzocht en ze bleken in hoofdzak juist.

West-Indische Berichten.

Suriname. Aan de Koloniale Staten is een ontwerp-verordening ter goedkeuring aangeboden, betrekking hebbende op het plan eener centrale suikerfabriek in de kolonie, ten behoeve van den kleinen landbouw.

De, door den onlangs afgetreden Gouverneur Lely ingestelde commissie, belast met een onderzoek naar de mogelijkheid en wenschelijkheid van uitvoering van dit plan, was tot de conclusie gekomen, dat het zeer wel voor uitvoering vatbaar was, mits de op te richten fabriek over voldoende eigen aanplant zou kunnen beschikken, om loonend te kunnen werken, onafhankelijk van het door den kleinen landbouw te leveren riet, doch voldoende capaciteit bezittend om ook dit riet op ruime schaal te kunnen vermalen.

Als de meest geschikte plaats voor eene centrale fabriek werd de noord- of zuidzijde van het westelijk deel van den Saramacca-polder gecoördeneerd, zoolow om den aard van den grond, als ook, omdat aldaar, behalve een te wachten uitgebreide bevolking van kleine landbouwers, voldoende oppervlakte aan beschikbaren domeingrond van voor het doel geschikte hoedanigheid wordt aangetroffen.

Het plan zou dan zijn: eene centrale suikerfabriek met een oppervlak voor eigen aanplant van 2400 hectaren, waarbij een terrein van gelijke grootte beschikbaar moet zijn, terwijl 900 kleine landbouwers 1800 akkers of

omstreeks 720 hectaren met riet zouden moeten beplanten, om de fabriek het maximum van hare capaciteit te doen bereiken. Voor wisselbouw en andere cultures zouden dien kleinen landbouwers nog 5 akkers, of in het totaal ongeveer 3 hectaren per hoofd worden toegewezen, zoodat daarmede de Saramacca-polder zou zijn gevuld.

De oprichting eener centrale suikerfabriek blijkt aan het particulier initiatief te worden overgelaten, maar voor het gouvernement schijnt de taak te zijn weggelegd om de 2400 hectaren voor den eigen aanplant der fabriek alsnog in te polderen. Deze uitgestrektheid, benevens de voorloopig niet in te polderen gelijke oppervlakte aan reserve-terrein, zou voor den duur van 75 jaren in erfpacht worden afgestaan, waarbij de canon op f 0.23, resp. f 2.73 voor ingepolderden grond, is vastgesteld.

Met de uitvoering van dat plan zouden dus weder enkele tonnen gouds zijn gemoeid voor inpoldering.

Het ontwerp beoogt nog slechts den vorm van den afstand van domeingrond aan eventuele concessie-aanvragers vast te stellen, waartoe de keuze viel op het erfpachtstelsel.

De uitgifte van grond zal uit den aard der zaak niet geschieden, wanneer de noodige medewerking van het opperbestuur en de wetgevende macht niet mocht worden verkregen en evenmin, zolang de beschikbaarheid van de noodige gelden voor de totstandkoming van de suikerfabriek naar het oordeel van den gouverneur niet behoorlijk vaststaat.

Waar echter blijkt het rapport van de Commissie, waarop schijnt te worden voortgebouwd, wordt aangestuurd op een fabriek met eigen aanplant, gaat o. i. veel van de reden van bestaan verloren eener dergelijke centrale, waar aan het begrip eener werkelijke centrale fabriek toch het denkbeeld is verbonden van eene verwerking in hoofdzaak, zoo niet uitsluitend, van in kleinen landbouw te produceeren riet.

Gaan we wel de goede richting uit met zooveel geld vast te leggen in polders? 't Is maar 'n vraag.

De *Wekker*, die wij met de laatste mail ontvingen, bespreekt ons artikel, aan de verhouding tot Venezuela gewijd.

Het blad zal wel met ons eens zijn, dat een optreden «ten koste van onze nationale eer en waardigheid, onwaardige en vernederende kuiperijen en tegen de borst «stuitende en walging veroorzakende voetvallen» niet bepaaldelijk geacht kunnen worden te zijn gelegen op den «waardigen weg», dien wij ter verkrijging van meer vriendschappelijke betrekkingen met Venezuela in het belang onzer kolonie wenschen te zien ingeslagen en die naar wij hopen en vertrouwen ook zal zijn gevolgd bij de onderhandelingen, die tot het voor de kolonie gewenschte resultaat leidden.

Wij zien verder uit de bespreking van ons artikel door de *Wekker*, dat de illusie van een opnieuw tot distributieve haven voor Venezuela zich verheffend Willemstad niet algemeen in de kolonie wordt gedeeld. Het is goed, dat men deze illusie loslate, wijl zij niet anders dan tot teleurstellingen aanleiding moet geven.

Waar wij steeds tegen deze illusie waarschuwd, en laatstelijk daartegen aanvoerden, dat wie daaraan vast houdt, niet anders dan aanstuurt op de vervulling der eenige voorwaarde, die tot hare verwezenlijking leiden kan, maar volgens onze uitgesproken overtuiging slechts weinigen in de kolonie zou lijken, klinkt hetgeen de *Wekker* als tegen ons richt ietwat zonderling).

Wij spraken niet van «een hoog peil van welvaart» voor de kolonie te bereiken, wij spraken van de «bevoorrechte rol» door Curaçao, ten opzichte van Venezuela vroeger vervuld, en thans niet meer voor de kolonie weggelegd», zonder aan eene voorwaarde te voldoen, die ons voor Curaçao onaannemelijk leek.

De *Wekker* is het blijkbaar geheel met ons eens.

De heer Weiss, directeur-leeraar van Bethesda, het particuliere lepra-asyl bij Groot-Obatillon, is uit Amerika teruggekeerd met de toezegging eener bijdrage van omstreeks f 10,000 voor genoemde instelling. Van eene verplaatsing dier inrichting naar een punt, meer in de nabijheid van de stad, is afgezien. Daarentegen werd besloten de inrichting uit te breiden en het afstandsbezwaar zoo mogelijk door een eigen stoombootverbinding te onderwerpen. Men hoopte, ten aanzien van de onvermijdelijke aanzienlijke uitgaven, op de hulp van vrienden te Paramaribo en elders en op medewerking en steun van het bestuur voor dit werk der barmhartigheid.

Surinaamsche Schetsen.

IV.

Financiële afhankelijkheid van 't Moederland — de goudindustrie en de kleine landbouw — het nut van den Lawaspoorweg.

Vergetend, dat de Oost- en West-Indische Koloniën voor het Moederland steeds een bron van groote inkomsten zijn geweest niet alleen, maar dat Nederland er zijn naam door vestigde, zijn kracht en bloei uit de koloniën heeft geput, beschouwt men thans, vooral zulk eene arme kolonie als de West-Indische veelal als een lastpost, sinds 't Moederland telken jare moet bijspringen. Voor Suriname is evenwel de laatste jaren een ongekende belangstelling opgewekt, en het mag zeker een heuglijk feit genoemd worden, dat met de laatste begroting van Gouverneur *Lely* de bacoven-uitvoer haar beslag heeft gekregen. Vóór dat echter onze kolonie geldelijk geheel onafhankelijk zal worden van Nederland, zal er nog heel wat water door den oceaan moeten vloeien.

Er zijn veel bronnen van rijkdom in de kolonie, maar bronnen, welke een financiële onafhankelijkheid zullen meebrengen zijn er op 't oogenblik maar weinig. De goud-

industrie en de landbouw zijn als zoodanig te noemen. Van den landbouw, waarvan ik alleen de kleine landbouw noem, omdat de groote landbouw langzamerhand verkrijnt onder onze eigen oogen en ondanks geleerde betoogen en wetenschappelijke reizen en onderzoekingen te gronde gaat, is minder kans de zoo even genoemde onafhankelijkheid te bereiken, dan van de goudindustrie.

Andere industrieën zijn zoo weinig beteekenend (behalve de balata, waarover later) en handel en nijverheid ontbreken zoo geheel, dat deze niet in aanmerking komen.

De goudindustrie, welke nog maar in haar begin is, levert ontegenzeggelijk thans aan de koloniale kas meer baten, dan de kleine landbouw. De eerste kost het Gouvernement bijna niets. De goudvelden zijn een wildernis gebleven, waar ieder op eigen gelegenheid heentrekt, om, na het zijne uit den bodem te hebben geput, het landschap in denzelfden verwaarloosden toestand achter te laten. Verkeerswegen behooren nog tot de «pia vota». Plannen om ze tot stand te brengen, bleven achterwege, omdat de kosten voor enkele goudondernemingen, die de lasten zouden hebben te dragen, te groot waren, terwijl ze toch voor gezamenlijke rekening en met Gouvernementssteun tot stand hadden kunnen komen. Toezicht in de goudvelden bestaat niet. Zelfs is van een eenvoudige telefoonverbinding geen sprake!

Stelt men daartegenover de kleine landbouw, die behalve aankoop der dikwijls kostbare terreinen, groote uitgaven met zich sleept voor politietoezicht, geneeskundige hulp, onderwijs, verkeersmiddelen enz., welke alle van Gouvernementswege bekostigd worden, terwijl men aanleg en onderhoud van de vestigingsplaatsen sinds de laatste 9 jaren gerust op ruim 1½ ton en de uitgaven der laatste jaren op ¼ ton per jaar mag schatten, dan blijkt de goudindustrie wel de voordeeligste voor de kolonie te zijn, daar de inkomsten, uit den kleinen landbouw getrokken, aan akker-geld (nl. 23 cent per H. A.) jaarlijks een som van pl. m. f 2700 en die aan huur pl. m. f 6000 bedragen.

Naast deze directe baten staan echter nog indirecte: Bij den kleinen landbouw werken ongeveer 11800 personen, die, zooals men gerust kan aannemen, een f 70000 aan de koloniale kas bezorgen, behalve dat nog f 10000 door de gezinnen aan invoerrechten worden betaald.

De helft van dat aantal personen, dus pl. m. 5500 werken in de goudvelden en doet in de koloniale kas aan invoerrechten minstens een ton vloeien.

't Voornaamste is echter het concessierecht en de grondbelasting, die over 3 jaren gemiddeld per jaar een som f 167000 bedroeg. Directe en indirecte uitgaven door 't Bestuur te dragen, waren gering, ja haast nihil. Niet, dat ik pleiten wil voor de goudindustrie alleen. De landbouw wordt niet zonder grond de hart-ader van een land geheeten, maar waar zulke groote uitgaven tot vestiging der kleine landbouwers bestaan en de koloniale kas een zoo in 't oog loopend voordeel trekt bij de goudindustrie, ondanks haar primitieven toestand, blijkt het m. i. duidelijk, dat, na wat ik zooveel aanmerkte: financiële onafhankelijkheid voornamelijk zal afhangen van 't goud, 't welk in onzen bodem gevonden wordt en waarvan alleen met de eenvoudigste bewerking (Long-Tom en Sluice) 1) reeds een 30 miljoen gulden, (aan stroomgoud) gewonnen is, zonder de ontzaglijke hoeveelheden mee te rekenen, die gestroopt en uitgesmokkeld zijn.

Daarbij bevordert de goudindustrie indirect den landbouw. Velen toch trekken het goudbosch in om, na een sommetje te hebben opgespaard, zich als kleine landbouwers te vestigen. De inrichting en de geschiedenis dier vestigingsplaatsen, van welke er reeds meer dan een dozijn in de kolonie zijn aangelegd, en waarvan men in de toekomst, met het oog op Javaansche immigratie en het vestigen van geheele dessa's evenals in Oost-Indië, groote verwachtingen koestert, wil ik in een later artikel bespreken.

Het zal den lezer aanstonds in 't oog springen welke groote voordeelen aan een behoorlijk verkeersmiddel verbonden zijn, als hij weet, dat tot nu toe alle transport in handen der boschnegers is, die soms fabelachtige sommen bedingen voor het vervoer naar de placers 2). Zoo had eens de *Gran Placer* per contract eene som van f 20,000 te betalen om pl. m. 180 ton machinerieën van *Boschland* tot de *Grankreek* te brengen, en ondervond die maatschappij door gebrek aan water in de bovenlanden, 1½ jaar vertraging in haar bedrijf.

Het groote nut van den *Lawaspoorweg* behoeft dus geen betoog.

Door gebrekkig transport ging ook reeds heel wat goud verloren, tengevolge van het omslaan der corjalen 3), en was ook de sterfte onder de personen, die in het goudbosch werkten en die dus niet zoo spoedig bij ziekte naar de stad vervoerd konden worden, veel grooter, dan bij het bestaan van een treinverbinding zou geweest zijn.

Is eenmaal die spoorwegverbinding tot stand gekomen, dan zal ook de industrie, tot dusver door onoverkomelijke transportbezwaren verlamd, de vleugels kunnen uitslaan. Houtkap zal kunnen uitgeoefend worden en de waardevolle houtsoorten als cedar, barklak, bruinhart, bolletrie enz. voor uitvoer in aanmerking komen. Tal van boschproducten zullen dan ook niet langer waardeloos behoeven te blijven, als hoepelolie (balsem copaiva), locus hars, gomhars, palmvetten, vanilje, en zelfs orchideeën enz. enz. op de Europeesche markt een gereede afzet kunnen vinden.

Dat eveneens de landbouw door een beter verkeersmiddel gebaat zal zijn, ligt voor de hand, vooral daar aan het *Pad van Wanica*, langs den spoorbaan, groote

1) *Longtom* is een langwerpige bak, een *sluice* een verlengde *Longtom*.

2) *Placers* heeten de mijnontginningen hier te lande.

3) *Corjalen* zijn ranke, lichte, uit boomstammen vervaardigde kleine bootjes.

uitbreiding van het landbouwbedrijf voorbereid wordt en de landbouwers hun producten dan per spoor zonder groote kosten, naar de stad en naar de markt zullen kunnen brengen.

Reman Irus.

Van Vreemde Koloniën.

Bananen op Jamaica. Een medewerker van de *Times* schrijft, dat de gevolgen van den orkaan, die Jamaica ongeveer twee jaar geleden bezocht, zich nog steeds op dat eiland doen gevoelen.

«Hoewel stormen van de kracht en uitbreiding van wat bekend staat onder den naam van orkaan of tornado hier betrekkelijk zelden voorkomen», schreef hij, «gaat hier nauwelijks een jaar voorbij, zonder dat hier en daar op het eiland door zware winden de bananen worden omgeworpen, wanneer ze voorkomen op een oogenblik, dat de vrucht zich in zware trossen heeft gezet, maar nog niet rijp genoeg was om te worden geplukt. Waar deze windvlagen zich op zoo'n tijdstip doen gevoelen, is de bananen-oogst verloren. Vandaar, dat als gemiddelde één oogst op de vier als verloren wordt beschouwd».

«De bananenhandel», schreef hij verder, «was en is nog in vollen gang, en maakt steeds vorderingen. Maar het moet gezegd zijn, dat vele planters verre van tevreden zijn over de wijze, waarop de bananenhandel wordt gedreven onder het contract, dat vier jaren geleden met de Elder Dempster Company werd gesloten voor de instelling van een rechtstreeksch vruchtenvervoer tussehen Jamaica en Engeland. De grief van de planters is, dat genoemde maatschappij, zij het ook dat ze daardoor binnen de perken harer bevoegdheid bleef, geenszins aan de verwachtingen der planters beantwoordde, door gemeene zaak te maken met de groote amerikaansche United Fruit Company voor aankoop en verscheping van bananen voor de engelsche markt, zoodat de planters, in plaats van een willigen afzet te vinden, hebben te concurreeren met een machtig, onweerstaanbaar lichaam, dat zich als het ware het monopolie van den handel wist te verzekeren. Er is eenige schijn van recht in deze klacht, hoezeer hierbij niet voldoende rekening blijkt te zijn gehouden met de risico van een onderneming, voor de instelling in het onderhouden van een geregeld vervoer van bananen over een afstand van 4000 mijlen, welke onderneming natuurlijk steeds behoorde te zijn verzekerd van voldoende vracht, om eenige hoop op succes te hebben. Er zijn menschen op Jamaica, die beweren, dat de kolonie geen billijk equivalent ontving voor het subsidie van 20000 ponden sterling 's jaars, dat ze aan de Elder Dempster uitkeert. Deze bewering is begrijpelijk, maar mijns inziens niet redelijk, — de bananenhandel is aangemoedigd en ontwikkeld, zij het ook niet op de wijze, als de planters zich hadden voorgesteld».

Met koloniaal geld wordt hier dus feitelijk een vreemde maatschappij, als de United Fruit Co., bevoordeeld tegenover de concurreerende, zelfstandige koloniale planters.

Maar 'n Tamil-jongen. Tamil is in het algemeen de naam van den hindoischen koelie, die, in de laatste tientallen van jaren vooral, een goed heenkomen zoekt, buiten zijn, door hongersnood en pest bezocht land. Aan de *Straits-Times* van 28 Nov. l. ontleenen wij het door zekeren B. S. aan genoemd blad gedaan relaas van de merkwaardige lotgevallen van een jongden Britsch-Indiër.

David Moses, zoon van een Hindoe-Christenpredikant in Natal, maakte van de door het bestuur dier kolonie bij het begin van den Zuid-Afrikaanschen oorlog aan alle Indiërs aangeboden gelegenheid om kosteloos naar Madras te worden overgevoerd, met belofte van vrije passage terug na afloop van den oorlog, gebruik om eens wat meer van de wereld te zien. Het schip, dat hem met vele landgenooten overvoerde, bracht hem echter niet te Madras, maar te Bombay. Hij voelde zich daar heel niet thuis en schepte zich in voor Madras, waar hij in handen viel van een werfagent, die hem aanraade naar Negapatam te gaan. Dat was het neusje van de zalm voor een Indiër.

Te Negapatam gekomen, zag hij zich evenwel in het koelie-kwartier gestopt, in afwachting van afzending naar de Straits. 't Was op het oog een niet sterke jongen, en zonder eenige praktische kennis van het landbouwbedrijf, kon hij geen genade vinden in de oogen van werkgevers of hunne agenten aldaar, en kwam hij daarna in Serawak terecht. Na 'n paar maanden op 'n plantage te hebben gewerkt, werd de jongen doodziek en zou zeker gestorven zijn, zoo niet een planter bij een bezoek op de onderneming, getroffen door het voorkomen en de beschaafde wijze van spreken van den knaap, zich zijner had aangetrokken, en hem voor 50 dollars vrijgekocht. De jongen herstelde. Den planter ging het niet voor den wind, zoodat deze zich genoodzaakt zag om zijn geluk op Ceylon te beproeven. David Moses ging met hem mee, maar maakte op dat eiland te Galle kennis met den gezagvoerder van een argentijsch schip, die er in toestemde om den jongen, die nog niet genoeg van de wereld gezien had, aan te monstren met belofte om hem te Durban aan land te zetten.

Na achttien maanden ontving de planter het bericht van de aankomst van David Moses in behouden haven, vanwaar de jongen hem in hartelijke woorden zijn dank betuigde.

De Chineesche handelaars in de Straits. De Chinees is in de Straits een factor om mee rekening te houden. Zoowel de blanke voetganger, die, zooals een der hogere politie-autoriteiten te Singapore onlangs bijna overkwam, bij het omslaan van een hoek in gevaar verkeert onder de wielen te geraken van een in scherpe bocht in razenden ren voortsproedend vehikel, met 'n grijn-

senden Chinees er in, als de reiziger, die al moge hij honderd maal adjudant van den Gouverneur zijn, midden op de straat door een handlanger van den chineeschen pachter van opium en sterke dranken wordt aangehouden om zijn bagage te laten onderzoeken, of zich daar ook 'n flesch whiskey in mocht bevinden, weten daarvan mee te praten.

Ook de europeesche importhuizen weten, dat de Chinees bestaat door de talrijke faillissementen, in de chineesche hand. Wij hebben onlangs gezien, dat getracht wordt langs wetgevendende weg beperking van de ruineuze gevolgen dezer faillissementen voor de groote europeesche crediteurs te verkrijgen door verplichte registratie der deelnemers in de chineesche firma's. Men durft er echter niet goed aan, uit vrees den chineeschen handel te ontstemmen.

Wat deze te Singapore in de melk te brokken heeft, bleek nog onlangs in Februari l., toen Seng Heng Goean, wegens gebleken omkoopings, op voorspraak van de lijdende partij, den gemeenteraad te Singapore, voor den rechter vrijkwam met een geringe boete.

Dezelfde groote man was betrokken in het bankroet onlangs van de Chop Tojan Wah Hong te Singapore met zijn landgenoot Heng Jong Kim. Als gewoonlijk werd een accoord aan crediteuren voorgesteld van 35 procent en de overtuiging, dat dit als gewoonlijk zou worden geaccepteerd. Maar de europeesche huizen hadden er nu eindelijk genoeg van, en overtuigd, dat hier fraude in het spel was, zetten zij eene vervolging op touw, die leidde tot de veroordeeling van de beide, in de chineesche gemeente te Singapore in hoog aanzien staande handelaren tot de straf van achttien maanden gevangenis.

Zoo'n donche zal daar heilzaam werken!

De dollarquaestie in het Verre Oosten. De mexicaansche dollar wordt in het Verre Oosten al meer en meer verdrongen uit de landen, waar die munt lange jaren gangbaar was. De Straits Settlements en de Philippijnen hebben de „Mex.“ uit het land gebannen en met 1 Januari dezes jaars zou die munt ook in Indo-China hebben afgedaan. In een artikel in de *Courier Saigonais* wordt evenwel gewezen op den onbillijken, korten termijn door het bestuur gesteld, binnen welken de „Mex.“ aan het verkeer moest worden onttrokken. Het blad betoogt de wenschelijkheid en waarschijnlijkheid, dat de termijn alsnog worde verlengd.

De Straits Settlements hebben nog steeds geen vaste waarde vastgesteld voor den, daar ingevoerden nieuwen dollar. In een interview, dat de heer Huttenbach, lid van den wetgevendenden Raad der kolonie aan een medewerker van de *Straits Times* verleende, verklaarde spreker zich voor eene spoedige oplossing der quaestie, die nu reeds vele handelaars te Singapore op groote verliezen komt te staan en nog grootere verliezen zal tengevolge hebben, bij verdere stijging der zilverwaarde. (Zie O. I. Berichten).

De heer H. is voor de vaststelling van de waarde van den Straits-dollar op twee shillings, in overeenstemming met Siam en de Philippijnen. De zilverwaarde zou zijns inziens eene hoogte van 30 pence per dollar (f 1.50 tegen f 1.20) moeten bereiken, voordat het verschil tusschen nominale en metaal-waarde aanleiding zou geven, dat de munt voor den smeltkroes zou worden uitgevoerd.

Intusschen heeft het bestuur der Philippijnen zich reeds genoodzaakt gezien om den 17den November l. l. een verbod uit te vaardigen tegen den uitvoer van pesos of het door smelting daaruit verkregen metaal en deze handeling bedreigt, behalve met confiscatie van het aangehaalde, met eene straf, één jaar gevangenisstraf of 10000 pesos boete niet te boven gaande.

INGEZONDEN.

De arèn-palm.

Kent een der lezeressen of lezers van „Het Koloniaal Weekblad“ een heerlijk gewas uit Gods Schepping dan den Palm-boom? Is de tropische palm, in al zijn soorten niet herhaaldelijk door dichters bezongen en door gewone stervelingen geroemd? En te recht! Ware ik botanicus of natuurkundige, ik zou er zeker meer van zeggen, maar helaas, ik ben slechts een gewoon practisch sterveling, die van het schoone en goede in *Insulinde* genoten heeft en thans leeft in herinneringen. Herinnering! — Ook een Goddelijke gave!

Ik zal nu erg prozaïsch worden en over den Arèn-palm gaan praten, als een boom, die ik zoo dikwijls bewonderd heb, als ik hem in zijn sierlijke gedaante op de bergheilingen zag staan. Aanschouwde ik dan tevens in de verte de mooie Maleische huizen van een verwijderden kampong, met die elegante, zwarte idjoek-daken dan wist ik, dat de arèn-palm het naar zwart paardenhaar gelijkende ingrediënt voor die daken leverde. En dan dacht ik aan den onvergelykelijken zoeten drank, die uit den arèn-palm getapt wordt en 's morgens vroeg, vóórdat de zon er nog op geschenen heeft, van den boom genomen en dan gedronken wordend, lekkerder smaakt dan muscaatwijn. Uit dat zoete, roomachtige sap is zeker een rum te distilleeren, beter en lekkerder dan Jamaica of andere soorten. Bovendien groeit aan den arèn-palm een prachtige vruchtentros, gelijkende op een grooten epaulet; van deze vruchten worden de zoogenaamde glibbertjes bereid. Zulk een wonderboom, die zooveel kan opleveren, zou van groote waarde moeten zijn. En toch, hoe weinig werk wordt er van gemaakt, in de landen van Insulinde, waar alles zoo gemakkelijk groeit, bloeit

en vruchten draagt. In stede van bij duizenden zulke palmen aan te planten en van hun producten voordeel te trekken voor den wereldhandel, bemoeit men er zich nauwelijks mede. Het gaat er mée, als met de Kamfer-boomen en de Getah-pertja. Men kent het nut van hout en gomsoorten, maar de energie, om er groote bosschen van aan te planten, ontbreekt. Vele jaren geleden vestigde ik er ook de aandacht op, echter zonder baat, want het laten loopen van Gods water over Gods akker, en het volschrijven van riemen papier gaat zoo gemakkelijk, zittende op een lekkere stoel in een koel kantoor.

Zoo pas kreeg ik wat Arèn-Suiker uit Borneo. '!) Heerlijk! zoet als honig, ruw bereid en daardoor vochtig en onoogelijk. „Never mind!“ zegt de fiscus, „ruw of fijn, dok maar op: 125 pct, voor accijns!“ Accijns ook een uitvinding van autocratie en een overblijfsel van barbaarsche tijden!

Hoe kunnen landbouw en industrie zich ontwikkelen onder zulke omstandigheden? Waarom kunnen ananassen en allerlei tropische vruchten geëffijnt naar Europa gezonden worden uit Britsch-Indië en kan dit uit Insulinde niet geschieden? Natuurlijk door dien accijns! Zonder heirlegers van belastingambtenaren, maar met een doelmatiger regeling van grondbezit, zou Insulinde een welvaart te gemoet kunnen gaan, als geen ander Rijk. Zelfstandige gemeentebesturen, met gemeentelijk grondbezit! De gronden niet vervreemden, maar ze in erfpacht uitgeven, zou een toestand van ongekenden rijkdom scheppen, voor de gemeenten, die voor alle nuttige en noodige inrichtingen kunnen zorgen. Van Regeeringswege slechts toezicht, geen bemoeiing met alles en nog wat; dus decentralisatie in het groot!

Wie weet hoe veel beter alles geregeld zal zijn over 100 of 200 jaar! Daarom mogen wij oudjes echter niet denken: „Après nous le déluge!“

Zutphen, 29. 12. 5.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

1) De in de Padangsche Bovenlanden bereide Arèn-suiker is insgelijks van uitmuntende kwaliteit.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetroeden tot de Vereeniging „Oost en West“ in de maand December 1905.

Heer H. P. I. Tutein Nolthenius	Apeldoorn,	f 1.50	lid.
Mevr. A. A. Kruijnen, geb. Tuylt,	„	- 1.50	„
„ G. H. C. van Zijll de Jong,	Arnhem,	- 1.50	„
Heer E. A. Staal van Holstein	van Vloten,	- 1.50	„
„ A. J. Schreuder,	„	- 1.50	„
„ H. Lublink Weddik,	Bikéri, Celebes,	- 2.50	„
„ D. Stom,	Breda,	- 1.50	„
„ T. J. E. van Hove,	Brussel,	- 2.50	„
Mej. L. Z. Zweegman,	's Gravenhage,	- 1.50	„
Heer J. Donwes,	„	- 1.50	„
„ W. G. van Wettum,	„	- 2.50	„
„ J. G. C. de Gaster,	„	- 1.50	„
Mej. A. Hayes,	„	- 1.50	„
Heer De Radersma,	Leiden,	- 1.50	„
„ P. E. Schotel,	Londen,	- 2.50	„
„ F. Oudschans Dentz,	Singapore,	- 2.50	„
„ M. J. Lusink,	„	- 2.50	„

De heer G. Oosting, 's Gravenhage, heeft de contributie gebracht van f 1.50 op f 3.

Aan Donateurs, Leden en Abonn., die verhuizen of het weekblad niet geregeld mochten ontvangen, wordt verzocht hiervan kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat 112, den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Januari 1906.

Toelating in- en verwijdering uit Ned.-Indië, door Mr. I. A. Norderburgh. — Een civiel ambtenaar bij de krijgsvruchtelingen in Atjeh, door A. S. H. — Over behoefte aan hout door Inlanders, door Pan. — De coöperatieve credietvereeningen in Britsch-Indië, door E. Schmülling. — *Varia*: De ontmoediging der Indische bestuursambtenaren, door J. E. de M. — Het maatschappelijk leven in Britsch-Indië. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten. — Maandelijksche Revue van Brochures enz., door J. E. de Meyier. — *Koloniale literatuur*: J. B. Ruzius: Heilig Indië. — Victor Ido: In hooger sferen. — Deli in woord en beeld. — *Wetenschap en industrie*: De aardnoot. — Het scheepvaartverkeer te Sabang. — Pa Djoemat's illusie, door Fr. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel Overzicht.

Weekblad voor Indië, 2e jaarg. No. 31.

De controleur als colporteur [met de Bintang Hindia] (met plaat) — Boekrij en boekhandel in Indië, door Dr. R. Broersma. — Tentoonstelling van Minangkabausche

nijverheid en kunst te Fort de Kock. *Weven* (vervolg) (met afbeeldingen) door L. C. Westenenk. — De rijksornamenten van Gowa (met afbeeldingen), door Pawilo.

Indisch Militair Tijdschrift, 1905, No. 12.

Groot-Atjeh van 21 April tot 29 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — Nogmaals „Beschieting van kabelballons, door L. Willemsse. — De rijkschool van Saumur, door v. H. S. — Eene oefening van de militaire wielrijders, door *** (met plaat). — Een nieuwe vizierkorrel, door H. — De onlusten op Flores in 1905, door W. B. O. (met plaat) (vervolg). — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Timor (vervolg), enz.

De Indische Mercur. 2 Januari 1906.

Uit de oudste geschiedenis der kina, door P. v. d. W. — Bulletin No. 9 van het proefstation voor cacao te Salatiga, door F. W. Morren. — Iets over de cacao-cultuur in Tabasco (Mexico), door Wm. C. de Wit. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Een werk over de cultuur van koffie, door F. W. Morren. — Vereeniging tot bevordering van Landbouw, Mijnbouw en andere industriën in het Gouvernement Sumatra's Westkust. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

Passagierslijst van het s.s. „Kon. Regentes“ gezagvoerder G. Visser vertrokken van Batavia den 7den December en aangekomen te Genua den 31sten December 1905. Te Genua hebben zich ontscheept:

H. Hoogenkamp, L. J. Ginjoolen, D. C. Daubanton, W. van der Linde echtg. en 2 kind., W. Kurtz, H. J. Pak, F. Vervloet en echtg., H. C. van Essen echtg. en 2 kind., A. Kroesen, Mr. G. C. Douwes Dekker, Mevrouw J. L. Godefroy Daukmeyer, J. van Hennen, J. G. Craner, F. J. van Veen, H. Schmidt, S. W. Abrahamsen.

Van Sabang: J. W. C. van Steeden en echtg., H. Heetjens echtg. en kind, Jongenheer J. Smit Sibinga.

Van Belawan Deli e/H Haag.

Te Amsterdam zullen zich ontscheppen:

N. Alleman, N. Steeker, Ch. P. A. van Raamsdonek, P. F. Coopuran Bernards, H. M. troepen en schepelingen.

Van Singapore: H. Schreuder.

Passagierslijst van het s.s. „Prinses Sophie“, gezagvoerder V. Stobbe, besiemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia den 30sten December 1905.

Te Amsterdam schepen zich in: H. E. M. de Grijs echtg. en kind, G. G. P. de Reuver en echtg., Mevr. W. Whitlau—Hengevel.

Naar Sabang: Mevrouw N. Leyen—van den Brand.

Te Southampton zal zich inschepen: W. F. Lloyd James.

Te Genua zullen zich inschepen: J. M. van Wickevoort Crommelin, H. J. C. Wolff, Ds. K. van Dijk echtg. en kind, Mevr. E. Brandes Buys—Berkhout, A. Th. Huijter, P. Ch. van der Willigen, W. Janszen, W. P. Marinissen, E. C. Stieltjes, I. K. Haspels, J. F. Lankamp, echtg. en 2 kind., A. C. Boogant en echtg., L. R. Oostingh, F. W. Dulm, J. L. van Dulm.

Naar Port-Saïd: Mr. G. van Rossem.

Naar Belawan Deli: A. P. Prins, Dr. J. C. G. Vriens echtg. en kind,

Naar Singapore: F. H. Knottenbelt, G. C. S. Hamel.

Brengt een bezoek aan

BOEATAN,

PLAATS 9. DEN HAAG.

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP en NABESTELLING.

Toegang VRIJ.

Thee met Ind. gebak van 3—6 ure n. m.